

Rai o

Sisälllys

Tarua vai totta?	4	Hyvät pakan aseet	6
Aatteet taistelevat	8	Haarukka huokkukseen	10
Elämän ääripisteet	12	Musta Valkosta	14
Ämmä ja äijä	16	Kiekko vai kitara?	17
Tuonpuoleisen valtiat	18	Nälkää ja naurua	20
Melusta hiljaisuuteen	22	Maaseudulta kaupunkiin	24

pääkirjoitus

pääkirjoitus
Etti Kantola

Oodi harmaalle

Maailma on mustavalkoinen. Täynnä vastakkainasetteluja, jotka tuntuvat jakavan maailman, sen ihmiset, ja erottavan nämä usein liiankin kauas toisistaan.

Vastakohtille ja kaksintaisteluille ei näy loppua, sen todistavat vaikkapa tämän lehden ideointipalaverit. Jos joku joskus haluaisi koota kaikki maailman tavallisimmatkin kiistanaiheet, siihen ei riittäisi edes kymmenosainen kirjasarja.

Mutta todellisia vastakohtia ei itse asiassa olekaan kovin paljon. Kissa ei ole koiran vastakohta. Eikä ole mustaa miestä ja valkoista miestä.

On vaaleanpunaisia miehiä, punaruskeita miehiä, kellanruskeita miehiä ja vaaleanoransseja miehiä. Ja monia muita.

Vastakohtien luomisessa tulee esiin ihmisen rajallisuus, tai laiskuus. Menään siitä mistä aita on matalin.

Meistä jokaisen on yksinkertaisesti vain helpompi hahmottaa ja käsitellä asioita, mikäli niille luodaan vastakohta, jota vasten asiaa peilataan. Ehkäpä vastakohtia on siksi niin vaikea kyseenalaistaa, samalla kyseenalaisittaisimme omat kykymme.

Monet turhat kiistat, niin makuasiat kuin sodatkin, jäisivät käymättä, jos ihminen oppisi näkemään valkoisen eri sävyt, jotka eivät aina ole valkoisia, ja mustan sävyt, jotka eivät kaikki olekaan mustia.

Ja harmaan. Tuon laajan alueen, joka pitää sisällään niin paljon, mutta jota nähdään niin harvoin. Ehkä siksi, että se ei aiheuta kiistoja.

Railo syntyi syksyllä 2001 Jyväskylän yliopiston journalistiikan toisen vuoden opiskelijoiden aivoituksista.

Päätoimittaja: Etti Kantola
Kuvavastaava: Aska Temmes
Ulkoasuvastaava: Liikka Taavitsainen
Toimittajat: Noora Alho
Tiina Kolunsarka
Essi Ilja
Henna Riikka Huovila
Minna Kurki
Marianna Simo
Lehtori: Tapani Huovila

jou2000@majordomo.cc.jyu.fi

Todellisuuden rajoilla

Teksti **Henna-Riikka Huovila**

Kuva **Asko Temmes**

*Opimme jo pieninä jakamaan
maailmammetodellisuuteen ja
taruun. Jako ei aina ole
kovan selvä.*

*Ero on kuitenkin edellytys
sille, että pystymme
käsittelemään ja ymmärtämään
maailmaa, jonka näemme.*

Taru ja todellisuus, fakta ja fiktio, koetaan toistensa vastakohdiksi. Tiedämme, että maapallo on pyöreä, Joulupukki mielikuvitusahmo ja lehmä ei lennä. Luokittelemme asioita jatkuvasti kahteen vastakkaiseen kategoriaan, joilla ei pitäisi olla mitään yhteistä. Silti näiden väliin jää laaja harmaa alue, uskon alue, jolla totuutta ei voi todistaa oikeaksi tai kumota valheeksi. Tontut ja kummitukset ovat aikuisille itsestään selvästi kuvitteellisia hahmoja, mutta lapsille mitä totisinta totta.

Kuvittelu ja tieteen keinoin todistamattomissa oleviin asioihin uskomisen ei ole vain lasten yksinoikeus, vaan myös aikuiset elävät maailmassa, johon kuuluu sekä faktaa että fiktiota. Jokaisella on unelmia, oma fiktiivinen todellisuutensa, joita kukaan ei voi mennä kieltämään. Jumala, Saatana ja enkelit ovat puhtaasti uskon asioita, joiden olemassaoloa ei voi kukaan todistaa tieteen keinoin. Ateistit kieltävät heidät, mutta silti osa maailman ihmisistä on valmis uhraamaan elämänsä heidän puolestaan ja kääntyy heidän puoleensa päivittäin.

Kyky erottaa todellisuus ja taru toisistaan ei ole synnynnäinen, vaan se opitaan lapsuuden aikana.

– Vasta kouluikässä lapsi ymmärtää, mitkä asiat ovat totta ja mitkä kuuluvat fiktion ja viihteen maailmaan, kertoo psykologi Hilikka Munter.

Aikuisten reagointi asioihin vaikuttaa paljon siihen, pitääkö lapsi esimerkiksi televisiossa näytettyjä tapahtumia totena.

– Kun lapsi näkee televisiosta katastrofiuutisen ja huomaa vanhempiensa järkyttävän asiasta, hän pitää näkemäänsä totena. Vastaavista aiheista tehtyjä elokuvia hän sitä vastoin voi pitää kuvitteellisina, Munter lisää.

– Omat kokemuksemme sekä faktan että fiktion maailmoista ovat aina vaikuttamassa siihen, miten pystymme erottamaan tarun ja todellisuuden toisistaan, kertoo Hilikka Munter. Jos opimme, että lentokoneet ja avaruusaluukset tulittavat pilvenpiirtäjiä vain scifi-elokuvissa ja näemme sitten iltauutisissa lentokoneiden tuhoavan World Trade Centerin tornit, emme osaa pitää tapahtumaa totena. Taru ja todellisuus eivät ole niin kaukana toistaan kuin voisi äkkiä luulla.

Lapsi oppii periaatteessa erottamaan faktan ja fiktion toisistaan jo kou-

luikään mennessä. Aikuisen ei kuitenkaan tulisi luottaa liikaa siihen, että vielä vanhempikaan lapsi ymmärtää todellisuuden ja tarun eron täydellisesti.

Psykologi Tuija Kilpeläinen kertoo, että vielä kymmenenvuotias voi pitää esimerkiksi muumeja todellisina hahmoina.

– Siksi aikuisen tulisi katsoa lapsen kanssa paitsi uutisia ja muita faktohojelmia, myös lapsille suunnattuja ohjelmia.

Faktan ja fiktion raja on liian häilyvä, jotta edes aikuinen voisi sanoa tarkalleen kaikista asioista mikä on totta joutumatta turvautumaan henkilökohtaiseen uskomusmaailmaansa. Tärkeintä faktan ja fiktion erottamisessa toisistaan onkin ehkä se, mitä päätämme pitää todellisuutena.

Tieteen lakeja pidetään varmimpina totuuksina, mitä maailmassa on. Silti Maan muoto on vuosien kuluessa vaihdellut pannukakusta pyöreäksi ja päärynäksi ja maailmankaikkeutta selittäviä lakeja kehitetään edelleen. Yhtä lailla median tulisi kertoa asiat objektiivisesti ja todenmukaisesti. Silti esimerkiksi Persianlahden sodan alkaessa vuonna 1991 Top Gun -elokuvan ohjaaja pyydettiin valmistamaan televisioon uutisvideoita sotaa uutisoitaessa. Edes totena pidetyt uutiset eivät siis välttämättä kerro koko

totuutta. Miten sitten pystymme vetämään rajan todellisuuden ja tarun välille?

Ihmisen on voitava uskoa asioita todeksi, jotta hän pystyy käsittelemään ympärillään olevaa todellisuutta. Se ei kuitenkaan muuta sitä tosiasiaa, että tarun ja todellisuuden väliin jäävä harmaa alue on hyvin laaja. Pyrimme pienentämään tätä epätodellista, todeksi tai epätodeksi tuomitsematonta aluetta uskon avulla päättämällä, että Maa on pyöreä ja Joulupukki on olemassa. Pelkkä fakta ei kuitenkaan välttämättä riitä päätöksen tekemiseen. Ihminen tarvitsee maailmaansa myös fiktiota.

– Fiktio ei olekaan ihmisen kannalta vain huono asia. Kyky kuvitella auttaa säilyttämään psyykkistä tasapainoa ja käsittelemään uusia asioita, kertoo Hilikka Munter.

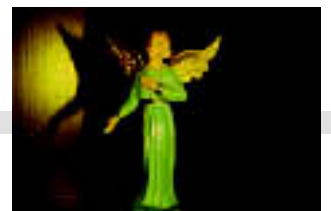
Lapsilla kuvittelun taito on aikuisia parempi, ja tavallaan heidän maailmansa onkin avarampi kuin aikuisten.

– Lasten ajattelu ei ole vielä urautunut. Heillä on vapautta tutkia mielikuvituksensa keinoin kaikkea sitä, mikä voi olla mahdollista, koetella todellisuuden rajoja, Munter selittää.

Faktan terävimpiä kriitikoita saattavatkin olla juuri lapset.

Fiktio on ollut vuosisatoja ihmiselle keino selittää sellaisia asioita, joiden tulkitseminen tieteen keinoin ei ole ollut mahdollista. Erilaiset myytit, tontut ja kummitukset, ovat syntyneet käsittelemään ja auttamaan ymmärtämään ympäröivää todellisuutta, yhteiskuntaa ja sen epäoikeudenmukaisuutta. Kertomalla tarinoita, joissa alaisiaan huonosti kohteleva talon isäntä saa ansionsa mukaisen rangaistuksen, alaluokan ihminen on kehittänyt keinon ymmärtää ja jaksaa raskasta arkea. Mielikuvitus ja tarinointi ovat antaneet mahdollisuuden elää paremmassa, kivuttomassa maailmassa, jossa kaikki saavat ansionsa mukaan.

Sama tarinankertomisen perinne ja halu luoda toisenlaista, vaihtoehtoista todellisuutta, joka toisi jännitystä harmaaseen arkeen, kuvastuu nykyajan urbaaneissa legendoissa. Krokotiilit viemäreissä ja mummot suksibokseissa vapauttavat arjesta ja tuovat siihen uutta väriä. Ne ovat sellaisia asioita, joita ei voida todistaa todeksi, mutta – mikä vielä tärkeämpää – ei voida tuomita fiktioksi.

Liimaa liipasimella

Sillä puolustetaan elämää ja kylvetään kuolemaa. Nykyään siihen tartutaan yhä useammin myös hovin ja nautinnon himossa. Filosofien mukaan ihminen eroaa eläimistä juuri

työkalu- ja aseenkäyttötaitonsa vuoksi. Toisille inhimillisuus loppuu siihen, mistä piipun suu alkaa. Mikä aseessa kiejhtoo ja kammottaa 2000-luvun Suomessa?

Teksti Marianna Simo

Kuvat Asko Temmes

Jukka Peltokosken postiluukusta kolahti yhdeksän vuotta sitten kirje ja junalippu Parolannummelle. Menolippu panssaripioneeriprikaatiin jäi mieheltä käyttämättä.

– Armeijaan meno alkoi mietityttää jo yläasteen vikalla luokalla. Heti kirjeen luetuani olin varma etten tule ikinä menemään tuonne paikkaan, Peltokoski nauraa.

Siviilipalvelus johdatti miehen lopulta Aseistakieltäytyjäliittoon. Peltokoski on häärännyt AKL:n Jyväskylän osaston nokkamiehenä nyt kolme vuotta.

Peltokosken ja Suomen 1 500 aseistakieltäytyjän urakkana on maan aseistariisuminen. Yhä useampi suomipoika tarttuu nykyään mieluummin kaltereihin kuin kivääriin. Tuomittujen totaalkieläytyjien määrä lähenee tänä vuonna 60:tta.

– Kaikilla on omat syynsä kieltäytymiseen, mutta meitä yhdistää kansallisvaltiokriittinen asenne. Monien mielestä nykyinen armeijalaitos kytkeytyy kapitalismiin ja kansallisvaltiojärjestelmään,

jotka pakottavat ihmiset kilpailuun keskenään ennemminkin kuin edistävät solidaarisuutta, Peltokoski selvittää.

Peltokosken mukaan aseita karttava on Suomessa ahtaalla.

– Siviilipalvelusjärjestelmä on mennyt koko ajan vain enemmän päin helvettä. Totaalkieläytyjien määrä on varmasti noussut eräänlaisena protestina.

Aseet ovat Peltokosken mukaan ehdottomasti pahasta, mutta niiden käyttö ei aina. Joskus inhimillisuus vain vaatii suojakseen luoteja.

– Kun kyse on itsepuolustuksesta. Esimerkiksi Meksikossa Chiapas-intiaanit käyvät autonomiansa puolesta sissisotaa, mutta hyväksyn heidän toimintansa. Kun kaikki demokraattiset tiet on kuljettu

loppuun, on vähintäänkin ymmärrettävää, että aseisiin on helppo tarttua.

Liipasimet houkuttelevat myös leikkisämpää painajaa. Suomessa harrastus- ja kilpa-ampujat lataavat lippaita maailman kärkevauhtia. Ampumaharrastajien määrä on pysynyt vakaana vuosikautia. Viime vuonna Suomen Ampumaurheiluliiton (SAL) riveissä aseita kannatteli vajaat 38 000 henkeä.

Peltokoskelta ei heru ymmärrystä aseilla urheilullekaan.

– Asekulttuuri liittyy perinteiseen maskuliiniseen kulttuuriin, joka on varsin vastenmielistä harrastusmetsästyksestä lähtien. Isojen poikien leikkejä, Peltokoski tyrää.

Isojen poikien leikit innostavat nykyään myös yhä useampia naisia. Viime vuonna SAL:ssa oli vajaa kolmetuhatta nais- ja tyttöampujaa. Naiset ovat aseiden varressa vielä huomattavasti miehiä harvinaisempia, mutta myös menestyksekkäimpiä.

“Aseet kuuluvat ihmiskuntaan.”

Suomi on naisampumaurheilussa nuoris- ja aikuistasolla maailman kärkeä.

– Ne naiset ja tytöt, jotka ovat lähteneet lajiin mukaan, jäävät kyllä sille tielle, SAL:n Keski-Suomen seuran sihteeri Pirkko Karjalainen vakuuttaa.

Ehkä ruudinjanossa onkin miehisen vietin sijaan kyse viehtymyksestä vaarallisiin vekottimiin.

– En usko, että aseet kiehtoisivat vaarallisina esineinä erityisesti ampujia, Karjalainen torjuu.

Päinvastoin, ampuminen on Karjalaisen mukaan eräänlaista meditaatiota.

– Ampuminen vaatii valtavaa keskittymistä. Sillä hetkellä, kun ampuu, unohtaa kaiken muun. Jos on vaikka työssä stressiä, niin ampuminen rentouttaa tehokkaasti.

– Vanhemmat ovat kertoneet, että opettajat ovat kiitelleet heidän vilkkaiden lastensa rauhoittuneen koulussa huomattavasti harrastuksen aloitettuaan.

Karjalainen ei liioin usko, että aseeturpeihin hakeutuisi väkivaltaisia ihmisiä tai että laji olisi omiaan lietsomaan harrastajia ramboiluun.

– En voi uskoa, että niin kävisi. Meillä ei ole koskaan käynyt mitään turmia. Vakuutusyhtiöiden mukaan ampumaurheilussa sattuneisiin tapaturmiin haetaan urheilulajeista sitä paitsi vähiten korvauksia.

Aseeseen ihastuminen on harrastamunnassa jossakin määrin silti suositeltavaa jo turvallisuussyistä.

– Ampujalle opetetaan aina ensin turvallinen aseiden käsittely. Kun ihminen tulee tutuksi aseiden kanssa, hänelle ei tule mieleenkään käyttää sitä varomattomasti, Karjalainen vakuuttaa.

Entinen kivääriampuja ei nykyään töiältään juuri ehdi tähtäillä, mutta

viehtymys lajiin ei ole hiipunut.

– Kaikkein kiehtovinta on haulikkoammunta, kun kiekkoja ampuessaan näkee heti tuloksen, Karjalainen innostuu.

Aseiden käyttötarkoitus on muuttunut Suomessa sitten sotavuosien tekniseksi taitourheiluksi ja viikonloppumetsästykseksi. Muoti lykkää markkinoille jatkuvasti uusia värikuulilla, vedellä, laserilla ja äänellä kyllästettyjä lelutusareita.

Syyt painaa liipasinta muuttuvat, mutta aseet löytävät uskolliset kannattajansa vuodesta toiseen.

– Suosio on varmasti lähtöisin sota-ajoista, sen ajan ihmiset ovat sitten siirtäneet kulttuuria eteenpäin. Ehkä ammunta liittyy myös suomalaiseen sisuun ja periksiantamattomuuteen, laji vaatii aktiiviharrastajilta kuitenkin päivittäistä harjoittelua, Karjalainen arvelee.

Keravalaisen lelukauppa Satuliisan kauppiaan Leena Kasarin mielestä viehtymys aseisiin on puhtaasti biologiaa.

– Aseet kuuluvat ihmiskuntaan, niitä on tarvittu metsästyksen ja ruoanhan-

kintaan. Lapset haluavat leikkiä sotaa, se on meillä jo geeneissä, Kasari uskoo. Kasari on kaupannut kymmenen vuotta pienille sotamiehille ja –tytöille nallipysyjiä, vesipistooleja ja uusimpana hittinä ääniaseita. Viime vuosina Kasari on alkanut harmikseen törmätä yhä useammin vanhemman polven aseistakieltäytyjiin – lapsiltaan lelupysyiset epäviini vanhempiin.

– On aivan hölmöä kieltää aseleikit lapsilta. Monet vanhemmat ovat höltyneet, kun ovat huomanneet, että jos lapset eivät saa asetta, niin ne tekevät sen itse ritsasta tai kivistä, Kasari huomauttaa.

Aseilla on kiihottavaa leikkiä, kieltäytyjänkin mielestä.

– Totta kai olen leikkinyt pieninä pysyillä, Peltokoski myöntää.

– Lasten leikit ovat leikkejä, en pidä näitä fundamentalistisesti pahana. Ihmiset eivät ole niin yksinkertaisia olentoja, että asekkulttuurin suosio olisi palautettavissa lasten leikkeihin, Peltokoski huomauttaa.

Nallipysy ja automaattipistooli, aseistakieltäytyjä ja ampumaurheilija eivät ole toisistaan lopulta ehkä kovinkaan kaukana. Napakymppiä tavoittelevan urheilijan, hirveä jahtaavan metsästäjän ja vesipistoolilla pihapuun takana naapurintyttöä vaanivan pikkusissin tähtäimessä on viime kädessä sama nautinnollinen tunne.

– Jyväskylän maaseurakunnasta kävi paljon naisia meillä ampumassa viime vuonna. Yksi nainen kokeili ampumista ensimmäistä kertaa ja innostui käymään aktiivisesti koko vuoden. Nainen kertoi, että häntä kiehtoivat lajissa eniten se jonkinlainen mahtava vallantunne, jonka hän sai pidellessään asetta kädessään, Karjalainen kertoo.

FAKTA

➔ Suomessa on yli 2 miljoonaa kovaa asetta. Ruotsissa aseita on saman verran, Britanniassa kaikki käsiaseet ovat kiellettyjä.

➔ Suomessa varastetaan vuosittain tuhat asetta, joista 800 jää varkaalle.

➔ Suomen aselakia tiukennettiin vuonna 1998 EU:n painostuksesta. Seuraava lainmuutos astuu voimaan 1. 3. 2002.

➔ Vuonna 2000 tappoja, murhia ja surmia tehtiin 155. Ampuma-aseet ovat teräaseiden jälkeen yleisimpiä surmavälineitä.

➔ Vuonna 2002 Suomen puolustusmenot ovat 1,715 miljardia euroa.

➔ Ampumaurheilun voi aloittaa 7-vuotias.

➔ Harrastusase maksaa osineen noin 1700 euroa.

Puolesta ja vastaan

Defens

21-vuotias helsinkiläinen **Simo Hämäläinen** työskentelee viestintä- ja IT-alalla. Hän on myös Defensin tiedottaja.

Hämäläinen kuvaa Defensiä järjestöksi, joka ajaa parhaiten hänen oman ajatusmaailmansa tavoitteita.

Hänen mielestään uusien ja erilaisten ajatusten tuominen keskusteluun tekee Defensin toiminnan kansalaisyhteiskunnassa erittäin tärkeäksi. Hämäläinen haluaa edistää erityisesti avointa ja moniarvoista yhteiskuntaa sekä puolustaa yksilönvapautta ja ihmisoikeuksia.

Vapaa-ajallaan hän toimii myös joissakin kansainvälisyyteen ja kulttuuriinkin liittyvissä järjestöissä. www.defens.org

Taloukasvu

Kauppinen: Talouden päämääränä voi välillisesti olla taloukasvu. Itseisarvo sen ei kuitenkaan tule olla jo sen takia, että taloukasvu ei mitenkään automaattisesti merkitse ihmisten tai ympäristön hyvinvoinnin lisääntymistä. Joskus vaikutusuhde on päinvastainen.

Hämäläinen: Taloukasvu ei todellakaan ole mikään päämäärä tai itseisarvo, mutta taloukasvu ja ylipäänsä kaikki taloudellinen toiminta johtuukin siitä, että joukko yksilöitä pyrkii tyydyttämään tarpeitaan, kasvattamaan omaa hyvinvointiaan ja kehittämään toimintakykyään. Tätä ei keskusjohdolla ole oikeutta heiltä kieltää.

Tärkeintä on, että annetaan ihmisten toteuttaa itseään vapaasti myös työ- ja talouselämässä. Jos tästä seuraa taloukasvu, niin hyvä on, jos ei, niin sittenhän mitään ongelmaa ei sinun mielestäsi pitäisi olla.

K: Markkinat tarkoittavat myös köyhyyden ja ympäristöongelmien aiheuttamista (finanssikriisit ja ympäristön kannalta haitallinen taloukasvu).

H: Väitteesi on täyttä huuhaata. Vakavimmat finanssikriisit johtuvat siitä, että valtio on puuttunut markkinoiden toimintaan ja aiheuttanut vääristymiä. Pieniä finanssikriisejä saattaa esiintyä muutenkin, mutta niillä ei ole pitkäaikaisia, vakavia seurauksia. Finanssikriiseihin ovat osalli-

Koonnut Etti Kantola
Piirokset Eveliina Nera

Järjestöt Attac ja Defens asettuvat vastakkain niin nimiensä kuin ohjelmiansakin puolesta. Attac suhtautuu kriittisesti talouden globalisaatioon, jota Defens puolustaa. Mihin uomiin asettuu keskustelu, kun järjestöjen edustajat käyvät viikon ajan sähköpostikeskustelua? Tämä juttu on koostettu Ilkka Kauppisen ja Simo Hämäläisen kirjeenvaihdosta. Esitetyt näkemykset ovat keskustelijoiden omia näkemyksiä, ei heidän edustamiensa järjestöiden virallisia kannanottoja.

sia valtiot ja typerät sijoittajat. Jos ihmiset tuntisivat paremmin markkinoiden toiminnan, he ymmärtäisivät olla pistämättä kaikkia rahojaan peliin tavalla, joka aiheuttaa kuplia. Jos keskuspankit eivät olisi sotkemassa valuuttakursseja, valuuttakriisejäkään ei esiintyisi samalla tavoin.

Taloukasvu ei merkitse välttämättä tuotannon kasvua, vaan se voi merkitä myös tehokkaampien tuotantomenetelmien käyttöönottoa, jolloin voidaan esimerkiksi tuottaa sama määrä vähemmällä resursseilla; tämä on ympäristölle hyväksi, kun luonnonvaroja tarvitsee käyttää vähemmän, tai ainakin samoilla luonnonvaroilla voidaan tuottaa enemmän. Ympäristöongelmat ovat parhaiten ratkaistavissa markkinoilla - saastutuksen hinta pitää sisällyttää tuotteen hintaan.

K: Maailmantalouden rakenteelliset epäkohdat osoittavat sen (maailman rikkain viidennes hallitsee suurinta osaa taloudellisesta vaihdosta), että ihmiset eivät ole nykyisessä maailmassa vapaita toteuttamaan itseään ja hankkimaan itselleen tärkeitä toimintakykyisyyksiä. Tämän vuoksi oikeudenmukaisemman maailman tavoittelu edellyttää moraalis-poliittisten arvojen pohjalta lähtevää maailmantalouden sääntelyä.

Esimerkiksi WTO:n asemaa tulisi muuttaa sillä tavoin, että sen piirissä tehtyjen kauppasopimusten tulee olla alisteisia kansainvälisille ihmisoikeussopimuksille ja ympäristölainsäädännölle. WTO:n yhteiskunnallista valtaa on vähennettävä

Attac

Ilkka Kauppinen on kotoisin sonka-järveläiseltä maatilalta.

Hän kouluttautui markkinointimerkonomiksi, mutta vaihtoi alan sosiologiaan, koska kauppaopiston maailmankuva oli pettymys. Tällä hetkellä tekeillä on väitöskirja muun muassa bioteknologian hyväksyttävyydestä.

Kauppisen mielestä tärkeintä yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa on pitää tärkeitä teemoja julkisessa keskustelussa. Hän itse toimii muun muassa lehtikirjoittelun ja järjestöiden kautta.

Kauppiselle tärkeitä asioita ovat monet muutkin kuin Attacin ohjelmasa mainitut. Esimerkkinä hän mainitsee lasten surutyön tukemisen. www.attac.kaapeli.org

ja rajoitettava siten, että siellä päätettäviä asioita rajoitetaan (elämänmuotojen patentointisopimuksista luovuttava, hölennettävä henkisen omaisuuden suoja mm. terveydenhuollon toimivuuden varmistamiseksi kehitysmaissa). Lisäksi YK:n asemaa on korostettava suhteessa WTO:iin. Sen sijaan, että talousorganisaatiot päättävät ihmisten elämästä, niin ihmisten on päästävä laajemmin päättämään siitä, millaisten arvojen ja periaatteiden varassa talouden tulisi toimia yhteiskunnassa.

H: Hyvä! Olet oikeassa WTO:n suhteen! Piikki kohdistuu WTO:n päätöksiin ja siis viime kädessä teollisuusmaiden politiikkoihin, populisteihin ja itsekkäisiin kansalaisiin ja etujärjestöihin, kuten Seattlen mellakoiden pääosassa olleeseen USA:n punaniskaiseen AY-liikkeeseen, joka kii-vaasti vastusti kehitysmaita.

Defens tietysti vastustaa kaikkia sellaisia WTO:n politiikan piirteitä, joissa länsimaat vetävät tekopyhästi välistä. Kehitysmaiden ihmisoikeuksia ja ympäristöasioita tulisi siksi edistää muulla tavoin kuin vesittämällä WTO:n sopimuksia.

Yksilön vapaus

H: Kautta historian on ollut ihmisiä, jotka uskovat tietävänsä muita paremmin,

miten muiden tulisi elää. Historia on täynnä kuvauksia sorron eri muodoista, jokaisellahan on enemmän tai vähemmän erilainen käsitys hyvästä, mikä johtaa taisteluun tai vallanpitäjien käyttämään pakkovaltaan.

K: Niin, ja näitä ihmisiä löytyy yhteiskunnallisen elämän monilta eri ulottuvuuksilta. Mutta tällaiset ihmiset eivät ole automaattisesti huono uutinen inhimilliselle historialle. Vai mitä mieltä olet vaikkapa Martin Luther Kingistä? Hänellä oli selkeä käsitys siitä, että ihmisten arvoja ja elämäntapoja ei voi jättää vain itse kunkin persoonan päätettäväksi.

H: Martin Luther King toimi valtion harjoittamaa rotusortoa vastaan, mikä on hyvä asia. Mutta on aivan eri asia toimia keskusjohtoisuuden paisuttamisen puolesta. Kysymys kuuluukin, mitä yksilönvapaudesta on enää jäljellä, jos keskusjohto määrää, mikä on oikea tapa elää, ja millaisia arvoja ihmisten tulee kannattaa? Hitlerin Saksassakin pyrittiin puuttumaan väkivallalla ihmisten elämäntapoihin, ja ne jotka viettivät vääränlaista elämää (esimerkiksi homot) lähetettiin keskitysleirille.

Ihmisiä ei voi väkivalloin pakottaa moraaliseksi. Moraali ja vastuunkanto ovat hyviä ja kannustettavia asioita, ne varmaankin kehittyisivät kulttuurissa kuin kulttuurissa ihmisten sosiaalisen luonteen ansiosta. Tähän ei tarvita suunnittelua tai lakia.

K: Käsityksesi hyvästä elämästä on aivan liian kapea ja kuvastanee juuri sitä yksilökeskeistä ajattelutapaa, jossa yksilöstä tehdään kaiken mitta, eikä lähdetä esimerkiksi siitä ilmeisestä seikasta, kuinka ihmiseksi tuleminen edellytyksenä on sosiaalisissa suhteissa eläminen. Hyvän elämän käsitteen voi määrittellä, ja niitä määritelmiä on lukuisia. Eri asia on sitten se, mitkä niistä ovat pätevämpiä kuin toiset. Hyvään elämään voidaan todeta kuuluvan perustarpeiden tyydyttäminen, hyvät ihmissuhteet, ystävyys, toimintakykyisyyksien kehittäminen, mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen/poliittiseen elämään yhteisönsä täysivaltaisena jäsenenä riippumatta seksuaalisista tai gastronomisista taipumuksista. Jos tällaisia hyvän elämän puitteita ei tunnusteta kaikille ihmisille kuuluviksi ihmisoikeuksien nojalla, niin se mahdollistaa poliittisen sorron ja eriarvoisuuksien ylläpitämisen. Hyvä elämä on asia, josta päättäminen ei voi tietenkään olla keskusjohtoisen komentokeskuksen tehtävä, mutta ei se ole myöskään pelkästään persoonan oma asia (Hitler tai talibanit).

H: Hitlerillä ja talibaneilla olisi toki ollut

oikeus päättää sitä mikä heille itselleen on hyvä elämä. Hitlerhän oli kasvissyöjä, mihin hänellä oli täysi oikeus, ja talibaneilla oli täysi oikeus kasvattaa parta ja seurata koraania omassa elämässään. Mutta toinen asia on, ettei heillä ole oikeutta päättää muiden elämästä. On parempi antaa ensisijaisesti ihmisten itse päättää omasta elämästään, ja käyttää mahdollisimman vähän pakkovaltaa alistukseen toiset ihmiset/vähemmistöt toimimaan vallanpitäjien/enemmistön päämäärien hyväksi.

K: Reilumman talousjärjestelmän rakentamisen ei tule perustua pelkästään markkinamekanismeille vaan myös poliittiselle talouden sääntelylle, vaikka nykyisenkaltaisen pitkälle kehittyneen maailmantalouden kaikenkattava hallinta onkin mahdollista. Komentotalouksien aika on ohi, paradoksaalista on se, että nykyinen kapitalistinen talousjärjestelmä on hyvää vauhtia kulkemassa kohti ylikansallisten talousorganisaatioiden ja suuryritysten dominoivaa keskusjohtoisuutta.

Kolmas maailma

H: Pyrin auttamaan niin lähimmäisiäni kuin maailman toisella puolella olevia ihmisiä vapaaehtoistyölläni ja muuten elämässäni, ja toivon muidenkin tekevän näin. Yhteiskunnallisessa päätöksenteossa puolestaan tärkeintä on taata vapaus sorrosta.

Jari Luoto (sdp, Amnestyn entinen toiminnanjohtaja) ja niinikään monessa kansalaisjärjestössä toiminut Titta Maja tekivät äskettäin selkoa kokemuksistaan kolmannen maailman etujen ajajina. He totesivat hallitusten olevan merkittävämpi uhka globaalille hyvinvoinnille kuin muut toimijat.

Syy on siinä, että yritykset saavat "tahoitomaansa" vain antamalla vastineeksi jotain (saajalle) arvokkaampaa. Niinpä ne voivat vain lisätä mahdollisuuksia, kun pakkovaltaa käyttävä hallitus voi myös vähentää mahdollisuuksia.

K: Länsimaisilla ihmisillä on eri syistä johtuen moraalisia velvollisuuksia vaikuttaa positiivisesti kehitysmaiden ihmisten hyvinvointiin muutoinkin kuin vapaaehtoistyöllä. Se ei pelkästään riitä. Tarvitaan mm. globaalien verotusjärjestelmien kehittämistä, josta ympäristövero ja Tobinin vero voisivat olla osasia.

H: Tässä olisit tekemässä kahta vääryyttä. Kehitysmaiden ongelmaa ei ratkaista kuin hyvin väliaikaisesti pumppaamalla niihin kehitysapua. Todellinen ratkaisu tulee siitä, että niiden on muutettava talousjärjestelmiään sellaiseksi, että ne tulisivat toimeen omin päin. Lisäksi Tobinin veroa kannattavat eivät lainkaan ymmärrä rahanmarkkinoiden toimintaa.

Suuret rahavirrat johtuvat pääasiassa siitä, että samaa rahaa siirretään monta kertaa

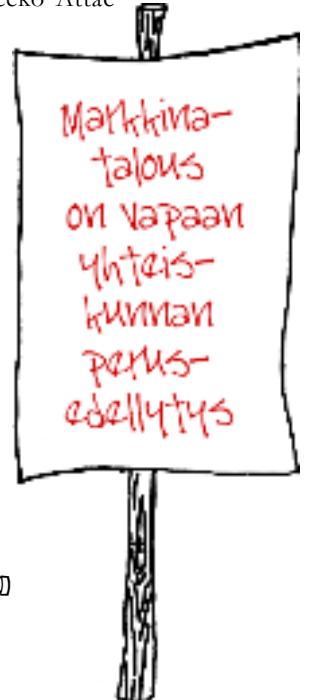
edestakaisin, ei siitä, että rahaa itsessään olisi niin käsittämättömiä summia kuin luullaan. Jos rahansiirtoja yritettäisiin veroittaa, niiden määrä vähenisi, ja sillä olisi todellisuudessa markkinoita epävaikuttava vaikutus. Tobinin verosta ei loppujen lopuksi jäisi käteen niin suuria summia kuin luullaan, ja lisäksi sillä saataisiin aikaan paljon vahinkoa talouden toimivuudelle.

K: Väitteesi eivät ole kestäviä sen enempää markkinoiden kaikkivoipaisuuden kuin tobininverokritiikin osaltakaan. Tobinin vero on hyvä esimerkki, osana laajempaa pakettia, kansainvälisten pääomamarkkinoiden sääntelemiseksi. Tällä tavoitellaan oikeudenmukaisempaa maailmantaloutta, ja sellaisen rahaston luomista kansainvälisen yhteisön käyttöön, josta voidaan avustaa kehitysmaita. Tobinin veron toteuttamiseen liittyy toki monia haasteita. Yhtäkaikki Tobinin verosta käytävä keskustelu on vienyt julkista keskustelua tärkeään suuntaan, joka osaltaan liittyy pohdintaan siitä, miten voitaisiin kehittää globaalin sosiaalipolitiikan mahdollisuuksia. Tobin vero tähtää näkemykseni mukaan nimenomaan kansalaisten toimintakykyisyyksien kehittämiseen sekä vastuiden ja oikeuksien kohtuullisempaan jakamiseen.

H: Poistetaan kehitysmaita sortava tullimuurit. Kuten lukuisat kehitysmaiden puolestapuhujat aina Kofi Annanista alkaen ovat todenneet, tämä olisi paljon kehitysapua merkittävämpi panos kolmannen maailman köyhyyden kitkemisessä. Teollisuusmaat ovat kerta toisensa jälkeen pettäneet antamansa lupaukset ja asettaneet erilaiset lobbaukset köyhien edelle. Tuleeko Attac

Defensin rinnalle vaatimaan tullimuurien murskausta?

K: Omasta puolestani totean, että kehitysmaiden omaa tuotantoa ja paikallisten ihmisten elinmahdollisuuksia on ilman muuta tuettava. Länsimaiden painostuksesta asetetut tullimuurit eivät saisi olla oikeudenmukaisen, taloudellisen ja kulttuurisen kehityksen esteenä näissä maissa.

Tuotesodassa haisee omakehu

Mielikuvista viis. Imagosta viis. Logosta, merkistä ja brandistä viis. Nyt puhutaan asiaa. Miksi oikeasti valitsisin kauppareisullani juuri SEN tuotteen, joka kuitenkin on samanlainen kuin SE TOINEN? Miksi juuri TÄMÄ on paras?

Ammattilaiset kehuvat omansa maasta taivaisiin. Armotta ja raa'asti. Kuola valuu, liha kärkeytyy ja imukyky on huipussaan. Lopulta kaikki tuntuu kuitenkin olevan samaa. Herääkö ostohimo?

Teksti Minna Kurki

Kuvat Etti Kantola

Lenkkimakkara: Punainen vai sininen?

*Punainen joukkue:
Sokkotestien voittaja.*

– Atrian Punaisella on HK:n siniseen verrattuna kaksi ylivoimaisesti parempaa ominaisuutta. Yksi: sen lihapitoisuus on korkeampi. Me ollaan todettu, että tuote maistuu kuluttajan suussa sen paremmalle, mitä enemmän siinä on lihaa. Ja kaksi: me on lähdetty siitä, että meidän makkara on paremman makuinen. Sokkotesteissä voitetaan.
– Mainonnassa profiloidumme nykyaikaiseksi, laadukkaaksi ja kotimaiseksi.

Pasi Luostarinen, markkinointijohtaja, Atria

*Sininen joukkue:
Arvokkuus on valttia.*

– HK: n Sininen on punaista tunnetumpi. Se on ensi vuonna 40 vuotta vanha. Sinisen valtti on maku ja olemme pitäneet laadusta huolta. Sininen on suomalaisten perusmakkaraa, joka käy moniin ruokiin ja tilanteisiin.
– Makkarahana on fast-foodia parhaimmillaan. Kun tulee kotiin nälkäisenä, on lenkkiä helppo napata jääkaapista.

Olli Antniemi, markkinointijohtaja, HK

Kolajuoma: Eletäänkö täysillä vai nautitaanko?

*Elä täysillä -joukkue:
Nuorekas edelläkävijä.*

– Pepsi on paremman makuinen kuin Coca-Cola, mutta Cokiksella on vahvempi mielikuva. Sokkoteesteissä 52 prosenttia kuluttajista sanoo, että Pepsi on paremman makuista kuin Cokis. Pepsi on nuorekas edelläkävijä ja siinä on särmää.

*Anna Nordenswan-Pyhältö, tuotepäällikkö,
Hartwall*

*Nauti-joukkue:
Virtuaalinen vastaaja.*

– Miksi Coca-Cola on paras?
– Hank sanoo: En ymmärrä kysymystäsi, mutta uskon, että se saattaa liittyä Coca-Cola Companyyn.

Hank, virtuaalinen neuvoja, www.coca-cola.com

Terveysside: Miellyttävä vai mukava?

*Hikijalka-joukkue:
Hengittävä ja miellyttävä.*

– Alwayshan on hengittävä ja miellyttävä. Pinta imaisee nesteen, joka sitoutuu ytimeen. Silti side on hengittävä ja käyttäjän olo on mukava ja raikas.

Annastiina Palmroth-Holst, asiakasmarkkinointipäällikkö, Procter&Gamble

*Näkymätön joukkue:
Miellyttävä paikallaan pysyjä.*

– Libresse estää reunavuodot ja tuntuu mukavalta. Se pysyy paikallaan ja pinta-materiaali on miellyttävä. Ytimen ydin on patentoitua materiaalia, jonka kyky imeä kuukautisvuotoa on erinomainen.

*Lotta Jääskivi, category manager assistant,
SCA Hygiene Products*

Kerrosampurilainen: ÄM vai HOO?

*Globaali joukkue:
Vähärasvainen vaihtoehto.*

– Big Mac vastaa ravitsemussuosituksia eli siinä on muun muassa vähemmän rasvaa kuin Hesburgerin tuotteessa. McDonald's käyttää niin kutsuttua reduced-öljyä, joka on Hesburgerin täysöljyä terveellisempää. Tuote on tuhti ja vatsan täyttävä. Raaka-aineet ovat laadukkaista ja pakkaus on kierrätettävä.

Minna Keränen, tiedottaja, McDonald's

*Kotimainen joukkue:
Monipuolinen.*

– Hesburgerin ruoka on monipuolista ja maukasta. Tuotteet syntyvät puhtaista, ensiluokkaisista raaka-aineista. Pihvit valmistamme sataprosenttisesti kotimaisesta naudanlihasta.

www.hesburger.fi

Maito: Ei tuotteena sen kummoisempi

*Maito-joukkue:
Kustannustehokas.*

– Valion maito on laadultaan hyvää, hygieniataso on moitteeton, se on tuoretta ja kustannustehokkaasti valmistettua kotimaista maitoa.

*Annikka Hurme, markkinointijohtaja,
Valio*

*Maito-joukkue:
Toimiva kylmäketju.*

– Ingman-maito on tuoretta. Se on aito, puhdas luonnontuote, hyvällä ammattitaidolla kaikkia taiteen sääntöjä noudattaen valmistettu. Huolehdimme kylmäketjun toimivuudesta matkalla meijeristä kaupan kylmäkaappiin saakka.

Minna Mustakangas, tuotepäällikkö, Ingman Foods

”Markkinointi on ihmillistä toimintaa, jonka tarkoituksena on kuluttajien tarpeiden tyydyttäminen vaihdantaprosessin avulla”

Kotler&Armstrong

Vain maitoedustajat totesivat, että tuskinpa tuotteissa kovasti eroa on.

Syntymän ja kuoleman ammattilaiset

Kuolema ja syntymä ovat elämän ääripisteet. Samalla ne ovat ainoita asioita ihmisen elämässä, joihin ei voi itse vaikuttaa. Osa ihmisistä omistaa elämänsä sille, että he auttavat toisia syntymään. Toiset valmistavat ihmisiä kuolemaan.

Teksti Iikka Taavitsainen

Kuvat Minna Kurki ja Asko Temmes

Asemastaan huolimatta ihminen on luomakunnan avuttomimpia olentoja – ainakin syntyessään. Jo pelkkä syntymä vaatii usein ulkopuolista auttajaa. Biologisesti synnytys voi onnistua ilman apua, mutta mahdollisuus, että jotakin menee tällöin pieleen, on suuri.

Synnytysyksikön osastonjohtaja Pirjo Pakarinen kertoo, että Suomessa lapsen kehitystä valvotaan hyvinkin tarkkaan. Äidille tehdään heti ensimmäisen neuvolakäynnin yhteydessä ultraäänitutkimus. Sydänaänikäyrän mitaus aloitetaan 30 raskausviikon jälkeen.

– Lapsen kehitystä seurataan koko raskauden ajan. Raskauden valvontaan kuuluu myös äidin kunnan tarkkailu.

Se, miten neuvola valmentaa tulevat vanhemmat tehtävään, riippuu Pakarisen mukaan kunnasta. Fyysinen ja psyykinen valmennus voi vaihdella paljonkin. Erityisesti psyykinen puoli kaipaisi parannusta. Perheet jäävät hyvinkin yksin uuden jäsenensä kanssa.

Vanhemmukseen ei välttämättä kasvetta yhdeksässä kuukaudessa.

– Yksin jääneillä vanhemmilla voi helposti mennä sormi suuhun. Jotkut soittavat synnytyksen jälkeen neuvolaan ja kysyvät vielä ohjeita.

Heti syntymän jälkeen lapsi pisteytetään. Kätilö jakaa ensimmäisen minuutin aikana pisteitä viidestä eri alueesta, hengityksestä, pulssista, väristä,

jänteveydestä ja ärtyvyydestä muiden toimien ohella. Jokaisesta kohdasta annetaan nolasta kahteen pistettä.

95 prosenttia lapsista saa yhdeksän pistettä. Yksi piste yleensä vähennetään siitä, että vauvan kämmenet ja jalkapohjat sinertävät.

– Yleensä puhutaan, että kätilö antaa kymmenennen pisteen itselleen.

– Vauvalle annetaan pisteitä minuutin ja viiden minuutin päästä syntymästä. Mikäli lapsi saa huonot pisteet, niin viimeinen mittaus tehdään vielä 15 minuutin päästä. Tällä tavalla tiedetään, kuinka nopeasti esimerkiksi lapsen väri on muuttunut harmaansinisestä normaaliiksi.

Syntymän jälkeen lapsi nostetaan äitinsä rinnan päälle. Kosketus on tärkeää äiti-lapsi-suhteen syntymiselle. Napanuora katkaistaan, kun verenkierto sitä pitkin on loppunut, eli noin kahden minuutin päästä synnytyksestä.

– Tämän jälkeen perheelle annetaan aikaa tutustua toisiinsa ja uuteen, oudoltakin tuntuvaan tilanteeseen.

– Samalla hieman tarkkaillaan vanhempia. Kyse on psyykkisesti voimakkaasta hetkestä: tässä se nyt on, jota on odotettu yhdeksän kuukautta.

Myöhemmin vauva pestään kunnolla. Jokaiselle syntyneelle annetaan K-vitamiini -pistos, sillä vastasyntyneellä lapsella ei ole vielä verenhydyttämistekijöitä veressään.

Lapsen syntymä tuo tuleville vanhemmille monia pelkoja. Lapsen terveys pelottaa etukäteen, samoin se, miten uusi perheenjäsen vaikuttaa parisuhteeseen.

– Ennen syntymää tulevaa äitiä pelottaa eniten synnytys ja sen sujuminen. Jotkut pelkäävät luonnollista synnyttämistä niin paljon, että vaativat saada keisarinleikkauksen, vaikkei siihen ole syytä, Pakarinen sanoo.

Synnytyspelkoa hoidetaan synnytyspelkopoliiklinikalla. Siellä puhutaan peloista, ja tehdään kirjallinen suunnitelma siitä, miten synnytys etenee. Osa pääsee klinikan avulla peloistaan, osa ei.

Synnytyksen jälkeen edessä ovat toiset huolenaiheet. Ihmislapsi on avuton ja täysin vanhempiensa huolenpidon armoilla monta vuotta.

– Lapsi tarvitsee rakkautta ja huolenpitoa, läheisyyttä sekä ruokaa ja hyvän unirytmän. Siinä kaikki.

”Kuolemaa pitäisi ajatella silloin, kun on terve.

Leea Laakso-Yli-Kokko on kohdannut usein kuoleman. Sairaalapapin työssään hän on tekemisissä kuolevien ihmisten kanssa. Sellaisten, joilla ei ole toivoa paranemisesta. Papista haetaan lohtua, rauhaa ja kuuntelijaa. Välillä ymmärtäjäkin.

– Nykypäivänä lääkärit kertovat potilaalleen, mikäli parantumiseen ei ole enää mahdollisuutta. Usein sairaalapappi kutsutaan paikalle potilaan toiveesta, välillä hoitajan tai omaisten. Joskus kuuntelijaa tarvitaan heti huonon uutisen jälkeen, joskus vähän myöhemmin, Laakso-Yli-Kokko sanoo.

Kuolemasta kuuleminen on potilaalle vaikea ja raskas paikka. Sellaiselle henkilölle, joka ei ole kohdannut lähiomaisen kuolemaa, tieto omasta tulevasta kuolemasta voi aiheuttaa kriisin.

– Omaisen tai ystävän kuolema valmistaa ihmistä myös hänen omaan kuolemaansa. Läheisen menetys saa ajattelemaan ja pohtimaan sitä tosiasiaa, että ennemmin tai myöhemmin jokainen kuolee. Tällä tavalla ihminen kypsyä myös ajatukseen siitä, että oma kuolema on joskus ajankohtainen.

Kuolemaan liittyvä keskustelu käydään potilaan ehdoilla: siitä puhutaan mistä potilas haluaa. Kuolemastaan kuuleva on usein herkkä, ja kuuntelijan tehtäväksi jää vain kuunnella tarkkaan, mitä toinen viestii.

Osa suhtautuu kuolemaan hyvinkin seesteisesti ja pidättyvästi. Toisaalta on niitä, jotka eivät hyväksy kuolemaansa, vaan viimeiseen saakka haluavat pitää kiinni elämästä.

– Osa aloittaa kaupankäynnin, eli lupaa vaikkapa aloittaa hyvien tekojen tekemisen tai lopettaa tupakanpolton tai käydä kirkossa ahkerammin, jos vain parantuu. On kova tarve uskoa pelastavaan ihmeeseen. Usein kuitenkin ihminen ym-

märtää jossakin vaiheessa, että loppu on todella tulossa.

Ketään ei voida pakottaa hyväksymään kuolemaa. Pakolla ei päättä käännätä. Tämä voi olla asian tiedostaville omaisille rankkaa.

– Ennen kuolemaa olisi hyvä puhua asiat selviksi. Mikäli ristiriitoja on, ne olisi syytä ratkaista. Muuten elämään jääneelle voi jäädä loppuiksi raskas taakka.

Surutyöhön kuuluu aina tiettyjä vaiheita. Ensimmäisenä on tosiasian eli oman kuoleman kieltäminen. Toisena on viha, joka usein johtuu omasta voimattomuudesta kuoleman edessä.

– Vihan kohteeksi voi joutua kuka tahansa: omainen, hoitaja tai vaikka joku ventovieras. Välillä vihataan Jumalaakin. On kuitenkin tärkeää, että tällaiset tunteet saadaan ulos. Tämän jälkeen on mahdollista käsitellä muitakin tuntemuksia.

Kohtalostaan kuullut potilas tuntee usein myös kuolemanpelkoa. Laakso-Yli-Kokko mukaan suurin pelonaihe on, onko kuolema kivulias. Toinen suuri kysymys on, mitä on kuoleman jälkeen.

– Ja joissakin tapauksissa myös se elämätön elämä ahdistaa. Erityisesti nuorilla ihmisillä voi helpostikin olla kaipuu kaikkien niihin asioihin, joita elämän aikana ei ehtinyt tehdä.

Tunteet ja pettymykset on hyvä tuoda esille, kyyneleet ja itku ovat oikeutettuja. Myös masennus kuuluu asiaan. Se valmistaa seuraavaan vaiheeseen, lopulliseen elämästä luopumiseen.

Laakso-Yli-Kokko huomauttaa, etteivät kaikki ihmiset käy kaikkia vaiheita läpi. Vanhuksen voi olla helpompi hyväksyä elämän loppuminen rikkaiden vaiheiden jälkeen kuin matkansa alussa olevan nuorukaisen. Välillä käy niinkin, että potilas on itse valmis kuolemaan, mutta omaiset eivät hyväksy sitä.

– Omaisille on rankinta, jos kuolemassa

on heidän oma lapsensa. Samoin avio- puolison menettäminen on raskasta. Rakkaistaan on vaikea luopua.

Ihmisten tapa kohdata kuolema konkreettisesti on muuttunut vuosikymmenten aikana. Laakso-Yli-Kokko kertoo, että 1960-70 –luvulla keskustelu kuolemasta oli hyvinkin suljettua ja lähinnä perhepiirin sisäinen tapahtuma. Oli yleistä, että kuolema kohdattiin omassa kodissa, ei hoitolaitoksessa. Lisäksi omaiset hoitivat vainajat itse.

– Arkku säilytettiin usein pihalla vieläpä kansi auki. Näin lapsetkin näkivät jo pienestä pitäen konkreettisesti sen, millainen kuolema on. Vainajan näkeminen poisti myös pelkoa kuolemaa kohtaan.

Nykyäänkin pyritään siihen, että omaiset voivat olla kuolevan mukana viimeisten hetkien tullessa. Kukaan ei halua olla kuolleessan yksin, mutta lopulta totuus on se, että jokainen kuolee yksin.

– Kotona tai syntymäpaikkakunnalla kuoleminen on monien toive tänäkin päivänä. Usein se ei ole mahdollista. Vaikka potilas toivoisi kuolevansa kotonaan, hän ei sano tätä ääneen.

Laakso-Yli-Kokko myöntää, että tunteet nousevat esille myös papeilla. Liian syvälle tunteisiin ei saa mennä, vaan on oltava inhimillisesti oma itsensä. Kyyneleet eivät ole pahasta.

– Kuolema pitää kohdata nöyränä. Se on kuitenkin elämän suurin tragedia. Kuolema kohdataan aina uutena, vaikka sen olisi kokenut monesti. Ei siihen ikinä ole valmis. Jos kuoleman voisi kohdata rutiinilla, olisi tähän työhön käyttökelpoton.

– Kuolemaa pitäisi ajatella silloin kun on terve. Tämä ei merkitse sitä, että ajattelee kuolemaansa vaan sitä, että ajattelee elämäänsä.

Mustavalkoinen taistelu

Mainos brittiläisessä sanomalehdessä tarjoaa ohitamattoman mahdollisuuden. Saippuan, joka pese mustan ihon valkoiseksi. Onko musta niin tyhmä,

että saippua tosiaan käy kaupaksi? Ei, ehkä epätoivonen. Niin suuri kontrasti mustan ja valkoisen väkillä on.

Teksti **Etti Kantola**

Kuvat **Asko Temmes**

Taidehistorian tutkija Tarja Pääjoelle tulee väreistä musta ja valkoinen ensimmäisenä mieleen dramatiikka.

– Musta ja valkoinen ovat hyvin dramaattiset värit. Kun puhutaan väreistä, puhutaan lämpimistä ja kylmistä, pääväreistä ja väliväreistä. Musta ja valkoinen ovat kaiken tämän ulkopuolella.

Dramaattisille, haastaville väreille onkin ollut paljon kysyntää myös taiteessa. Siellä ajatellaan, että valkoinen on tyhjää ja avointa. Musta taas imee sisäänsä, symboloi sulkeutuneisuutta ja sisäänpäin kääntyneisyyttä.

Pääjoki näyttää esimerkkinä kaksi erilaista taideteosta. Ellen Thesleffin Omakuvan ja Magnus Enckellin Lepäävän pojan. Molemmat ovat mustavalkoisia. Thesleff halusi olla omakuvassaan avoin, ja maalasi sen mustalla ja valkoisella.

Enckellin poikaa on sanottu mustaksi pojaksi. Vaikka pojan kasvot ovatkin

valkoiset, ympäröivä musta tekee hänestä mieleltään mustan, synkän ja patoutunutta uhmaa huokuvan.

Mustan ja valkoisen erityisasema koostuu myös värien symboliikassa. Keltainen symboloi länsimaissa esimerkiksi pelkuruutta, Kiinassa kunniaa, Japanissa lapsellisuutta ja Lähi-idässä onnea. Musta tarkoittaa lännessä pahaa. Kiinassa pahaa. Japanissa pahaa. Ja Lähi-idässä. Yksimielisyys on dramaattinen.

Pääjoki uskoo selityksen piilevän luonnossa ja ajassa ennen keinovaloa. Musta yhdistetään pimeyteen, pelottavaan valon puutteeseen, joka esti näkemisen ja teki ympäristön vaaralliseksi. Valkoinen miellettiin päivänvaloksi, se ei ole ollut uhka.

Asia ei kuitenkaan ole yksiselitteinen. Mustalla on myös paljon muita merkityksiä. Pääjoki ottaa esimerkiksi elokuvat ja niissä esiintyvät hyvät ja pahat naiset.

Kotimaisissa elokuvissa vaaleat tytöt ovat esiintyneet hyvinä ja kiltteinä. Tummahiuksisilla naisilla taas on perinteisesti ollut pahoja aikeita.

– Amerikkalaisissa elokuvissa blondit taas ovat niitä pahoja naisia.

Ristiriitaista kieltään puhuvat myös vaatteet. Kiltit tytöt kulkevat valkoisissa alusvaatteissa, kun ollaan eroottisella tuulella, puetaan mustat.

Muslimimaissa naiset pukeutuvat mustiin kaapuihin, joiden tarkoitus on välttää kaikenlaisia eroottisia viestejä. Josakin kulttuurissa valkoinen on varattu ainoastaan yläluokan vaateväriksi.

Mustaan pukeutuva suomalainen ei välttämättä synkistele, vaikka usein niin ajatellaankin. Hän voi nähdä värivalintansa arvokkaana tai energisenä. Tai juhlavana. Tumma puku ja pikkumusta juhlistavat hyvin kaikenlaisia tilaisuuksia – ja ovat harvoin epäonnistuneita valintoja.

Missä vika?

Kun ihmisiltä kysytään, mitä vastakohta tarkoittaa, yli 80 prosenttia selittää asian sanaparilla tumma-vaalea. Vastakohdis- ta puhuessamme ajattelemme yleensä värieroja. Värien havaitseminen on fysiologis-psykologinen tapahtuma, jonka esitteli jo Johann Wolfgang von Goethe väriteoriassaan.

Ihmisen silmä on erikoistunut nimen omaan valon ja sen eri voimakkuuksien vastaanottamiseen. Kun ihminen näkee värejä, hänen seitsemän miljoonaa tappisoluansa reagoi itse asiassa valon eri aaltopituuksiin. Apulaisina on noin 123 miljoonaa sauvasolua.

Aistimus onkin vain elimistössä tapahtuvan muutoksen havainnoimista. Ihminen itse käsittää valon eri voimakkuuksien ja lajien havainnointinsa kuitenkin ulkomaailmaa koskevaksi kokemukseksi ja menee hölmöyksissään yhdistelemään värejä asiayhteyksiin. Siitä seuraa erinäisiä ongelmia.

Silmä on erittäin taidokkaasti rakentunut optinen laite, vaikka sekin toki joitakin puutteita sisältää. Varsinainen ongelma kuitenkin syntyy sillä lyhyellä matkalla silmästä aivoihin. Aivot ovat ärsykkeiden väärintulkittamisen mestari.

Esimerkki silmien ja aivojen häilyvästä yhteispelistä ovat optiset harhat. Ne, joissa esimerkiksi kaksi mustaa täplää näkyvät yhtenä tai neljänä, tai katsoja ei tiedä, katsooko kahta sivuprofiilia vai maljakkoa. Sama harmaa väri näyttää valkoisen vieressä aivan toiselta kuin mustan kyljessä ja niin edelleen.

Kyse ei oikeasti ole aistiharhoista, vaan harhoista, jotka syntyvät, kun ihminen antaa kohteelle merkityksiä kokemuksensa perusteella. Silmät siis kertovat totuuden, mutta aivot vääntävät sen virheelliseen muotoon. Nähdään sellaista mitä ei ole, eikä nähdä sitä mitä on.

Vanha sanonta ei siis valitettavasti pidä paikkaansa. Ihminen uskoo silloin kun ei näe, eikä usko silloin kun näkee. Valehtelevat aivot saavat enemmän valtaa kuin totta puhuvat silmät.

Eri kulttuurien ja kausien hää- ja hautajaisvaatetus on vaihdellut mustasta valkoiseen. Siirtymisriittien symbolit ovat täysin sopimuksenvaraisia. Mitä ajattelisikaan hääväki tänään, jos morsian ilmaantuisi alttarille 1800-luvun pikimustassa peittävässä puvussa?

Musta väri on saanut nykypäivän nuorisokulttuurissa aivan erityisen merkityksen. Miten tutkija näkee kadulla vastaan tulevat pikimustat hiukset sekä vahvan silmämeikin ja vitivalkoiset kasvat?

– Mustan tyylin levitti alun perin varmaankin punk. Nyt mustalla kuitenkin todella viestitään synkistelyä ja se on erottautumisen keino.

Pääjoki luettelee erilaisia tapoja tulkita värejä. Kulttuurisen, poliittisen, henkilökohtaisen ja luonnon kautta ymmärretyn.

Erityisesti poliittiset merkitykset ovat äärimmäisen vahvoja. Esimerkiksi ihmisen ihonvärin tummuus ja vaaleus on eroteltu vielä lähihistoriassa monen maan lakikirjoissa. Mustien koulut, valkoisten oikeudet, kiellot eri väristen sukupuolisuhteista. Benetton on useasti rikkonut poliittista symboliikkaa mainoskuvissaan – ja järkyttänyt maailmaa ehkä enemmän kuin mikään toinen yritys.

Valkoinen symboloi valtaa – musta jotakin muuta. Ei liene sattumaa, että niin Washingtonissa kuin Moskovassakin hallitaan rakennuksesta nimeltä White House, Lontoossa sananvalta on White Hallissa. Jos rakennuksen nimi vaihdettaisiin, se muuttaisi paljon muutakin.

Myös poliittiset aatteet ovat omaksuneet tunnuksikseen värejä. Mustan ja valkoisen suhde on tässäkin maailmassa kaksijakoinen.

– Musta on mielletty fasistien väriksi. Kansalaissodassa oikeiston väri taas oli valkoinen. Yleensä oikeiston väri on ollut musta. Vasemmisto ei ole kuitenkaan koskaan ollut valkoinen, vaan punainen. Vastapuoli on sitten vaihdellut mustan ja valkoisen välillä.

Pääjoki muistuttaa vastakohtien keinoitekoisuudesta. Eihän yhdenkään ihmisen ihonväri ole musta tai valkoinen. Ihminen vain tapaa yksinkertaistaa asioita leimaamalla ne vastakohdiksi.

Britanniassa termillä black people tarkoitetaan nykyään afrikkalaisen alkuperän omaavien lisäksi yhtä lailla intialai-

sia ja pakistanilaisia, joiden ihonväri on sama kuin hyvin ruskettuneen suomalaisen. Kyse ei olekaan enää ihonväristä. Sanan black merkitys liukuu paljonpuhuvan sanomaan not white.

Tummat aktiivit ovat pyrkinet vasta- liikkeissään tekemään mustasta tavoiteltavaa. Maailmalle ovat levinneet iskulauseet black power ja black is beautiful.

Vaikka pahalle mustalle ja hyvälle valkoiselle löytyykin luonnolliselta tuntuvia selityksiä, niin ei välttämättä pitäisi olla.

– Olisi tärkeää riisua värit kaikesta mystiikasta. Ne ovat pelkästään kulttuurisia konventioita, keinotekoisia ja kyseenalaisia. Väri itsessään ei merkitse mitään.

– Ei myöskään ole mitään väriä yksinään, ne ovat aina suhteessa toisiinsa ja siten hämäävät.

Vaikka mustalla ja valkoisella on vahvat symboliset merkitykset, ne kuitenkin yllättävät katsojansa. Itse asiassa ne eivät olekaan ääripäät vaan hyvin hyvin lähellä toisiaan.

Värien fysiologia kertoo, että musta ja valkoinen muodostuvat samankaltaisesti. Usein ajatellaan, että mustassa yhdistyvät kaikki värit ja valkoinen on pelkkää tyhjää. Tämä on vain puolilöyly. Musta muodostuu, kun kaikki erilaiset väripigmentit yhdistetään. Kun taas kaikki eriväriset valot yhdistetään, syntyy valkoinen.

Entä sitten harmaa?

– Harmaa on neutraalein mahdollinen väri. Puhutaanhan arjen harmaudestakin. Tarja Pääjoki ei keksi hiirivärille yhtään symbolisesti latautunutta merkitystä. Se on se elementti, jonka kautta liu'utaan mustasta valkoiseen, häilytään radikaalien välillä.

Taiteessa harmaat sävyt ovat elementti, jolla tuotetaan muotoja. Ympyrästä ei tule palloa ilman harmaata. Kolmiulotteisuus on valon ja varjon leikkiä.

Ihmisen silmäkin hylkii mitättömän oloista harmaata, joka ei ole saanut arvokasta kenenkään iholla.

– Monet asiat nähdään mustina tai valkoisina, vaikka ne olisivat harmaita. Harmaata verrataan valkoiseen, jolloin se näyttääkin mustalta.

– Puhutaan myös valkoisesta, vaikka on lukemattomia eri valkoisia, ja mustasta, vaikka on monia eri mustia.

Evoluutio erottaa miehen ja naisen

Nykyäänä ajatellaan, että miehellä ja naisella on samat taidot, taipumukset ja mahdollisuudet. Tieteellisestä näkökannasta katsottuna edellä mainittu on valhetta: nainen ja mies ovat toisistaan täysin eroavia lajeja.

Teksti Ilkka Taavitsainen

Kuvat Asko Temmes

Naisten mielestä miehet eivät kuuntele, eivät ole lämpimiä ja myötätuntoisia, eivät puhu, eivät osoita riittävästi rakkautta, eivät sitoudu suhteisiin, haluavat rakastelun sijaan seksiä ja jättävät vessanpytyn renkaan ylös.

Miesten mielestä naiset eivät osaa ajaa, eivät ymmärrä karttoja tai tiedä oikeaa suuntaa, puhuvat liikaa pääsemättä asiaan, eivät tee seksialoitetta tarpeeksi usein ja jättävät vessanpytyn renkaan alas.

Kun nainen eksyy, hän pysähtyy ja kysyy tietä. Kun mies eksyy, hän ajaa ympyrää tuntitolkulla ja väittää löytäneensä uuden reitin. Erehtymistään hän ei myönnä, sillä erehtyminen on heikkoutta. Siihen miehellä ei ole varaa.

Allan ja Barbara Pease tarkastelevat Hormonien sota –kirjassaan naisen ja miehen erilaisuutta lähinnä evoluution kannalta. Ikiaikaiset eloonjäämisvietit toimivat edelleen kehoissamme ja mielisämme, vaikka maailma on muuttunut kivikaudesta monimutkaiseksi moderniksi yhteiskunnaksi.

Kantavana ajatuksena on, että miehet ja naiset ovat kehittyneet erilaisiksi, koska heidän on ollut pakko. Miehet metsästäivät, naiset keräilivät. Miehet suojelivat, naiset kasvattivat. Siksi naisten ja miesten keho ja aivot ovat kehittyneet eri suuntiin.

Aikojen alussa mies ja nainen toimivat sopusointuisesti yhdessä. Mies vaaransi henkensä vihamielisessä maailmassa. Mies oli metsästäjä ja taistelija, joka puolusti kotiaan villieläimiä ja vihollista vastaan. Samalla miehen fysiikka sekä taistelu- ja suunnistustaito kehittyivät naisen verrattuna.

Naisella oli selkeä rooli synnyttäjänä ja kodin pitäjänä. Nainen tarkkaili lähiympäristöstä vaaran merkkejä, kehitti lyhyiden etäisyyksien suunnistustaitoja ja oppi havaitsemaan pienimmätkin muutokset lasten tai aikuisten käyttäytymisessä tai ulkonäössä. Näissä taidoissa nainen kehittyi miestä etevämmäksi.

Vaikka hengissä pysyminen oli vaikeaa, oli miehen ja naisen välinen suhteen ylläpito helppoa. Mies toi ruuan kotiin, nainen huolehti perheestä. Miehen ei tarvinnut koskaan analysoida suhdetta, puhua tunteista, viedä roskasäkkiä ulos tai auttaa vaippojen vaihdossa. Toisaalta naisen ei odotettu metsästävän mummuttia, kieltäytyvän seksistä tai vaihtavan sähkölamppuja.

Mies ja nainen arvostivat toistensa ponnistuksia ja molemmille omat roolit olivat selkeitä. Allan ja Barbara Pease huomauttavat, että nykyajan sivistyneissä valtioissa nämä vanhat ”parisuhdesäännöt” on hylätty.

Vuosituhsien takaiset taidot ovat kuitenkin seuranneet miehiä ja naisia myös nykyaikaan. Primitiivisten vaistojen sopeuttaminen tähän hetkeen on usein liian vaativa tehtävä.

Nainen huomaa heti, kun toinen on järkyttynyt tai loukkaantunut. Miehen pitää nähdä kyneleitä tai kokea kohtaus ennen kuin hän aavistaa jonkin olevan vialla. Siispä miehet ovat jäykkäniskaisia ja tunteettomia koneita.

Tämä yleistys vain siksi, että naisella on useimpien naaraspuolisten nisäkkäiden tavoin herkemmat aistit kuin miehillä. Tässä on selitys myös sille, miksi nainen tuntee lastensa pelot, ystävät ja romanssit.

Jopa ajatukset. Mies puolestaan tietää hämärästi, että talossa asuu hänen ja naisen lisäksi joitakin lyhyitä ihmisiä.

Kyse ei kuitenkaan ole siitä, ettei miestä kiinnosta lasten tekemiset vaan siitä, että jossakin aivojen perukoissa on pieni vanhentunut tieto, joka väittää, että miehen tehtävä on vain täyttää ruokapöytä.

Samalla tavalla voidaan perustella, miksi mies voi keskittyä vain yhteen asiaan kerrallaan mutta nainen useampaan. Ruokaretkellään miehellä oli yksi ajatus. Saada saalista. Nainen puolestaan joutui kamppailemaan monien asioiden kanssa: huolehdi luolasta, suojele jälkeläisiä, tarkkaile ympäristöäsi.

Mies ja nainen halutaan mieltää tasavertoisiksi useimmissa kehittyneissä yhteiskunnissa ainakin nimellisesti. Allan ja Barbara Pease puolestaan kyseenalaistavat koko käsitteen tasa-arvo. Mies on mies ja nainen on nainen, ja toinen sopii toisiin tehtäviin toista paremmin.

Miehellä odotetaan tunteellisissa tilanteissa edelleen järkähtämätöntä käytöstä, koska tunteiden näyttäminen on heikkoutta. Naisella puolestaan odotetaan heräävän hoivaamisviettiä aina, kun lapsi itkee. Evoluutiota tai ei, kyse on asenteista, jotka elävät ihmisissä lujasti. Riitaisan sananvaihdon jälkeen kyyneliin puh-keava mies herättää muissa paikalla olijoissa kummaksuntaa. Nainen, joka istuu ilmeettömänä itkevän vauvan vieressä, herättää paheksuntaa naista kohtaan. Vasta sitten aletaan etsiä järkisyitä molempien käytökseen.

Ikiaikaiset vietit elävät ja voivat hyvin vielä tänäkin päivänä. Niin miehillä kuin naisillakin.

...Ei vanhene koskaan

Kuolema koskettaa jokaista jossakin vaiheessa. Periaatteessa se on tasa-arvoinen, kerrotaanhan jo vanhassa sadussakin miehestä, joka valitsi Kuoleman lapsensa kummiksi Jumalan sijaan, koska tämä ei tehnyt eroa aatelin ja rahvaan välille. Sadun tasa-arvoinen kuolema ei sellaisenaan päde nyky-yhteiskunnassa. Luonnollinen kuolema voi tietysti koskettaa ketä tahansa missä vain, mutta epäluonnollinen kuolema tekee eroa ihmisten välille.

Katolisissa maissa itsemurha on suuri synti, johon syyllistyvä menettää mahdollisuutensa päästä taivaaseen. Itsemurhan tehnyt tuomittiin rikolliseksi uskonnollisin perustein. Nyky-yhteiskuntaa pidetään maallistuneena, mutta silti itsemurhaajaa pidetään yhä syyllisenä, tosin eri perustein. Hänestä tehdään eräänlainen pakenija, joka ei pystynyt käsittelemään ongelmiaan millään muulla tavalla kuin surmaamalla itsensä. Itsemurhassa rangaistuksi joutuu useimmiten uhrin lähipiiri, konkreettiset seuraukset koituvat usein vain uhrille itselleen. Varsinaiset kuolemaan johtaneet syyt - mitkä tahansa liian suuriksi kärjistyneet ongelmat - jäävät usein piiloon. Itsemurha, ongelmien symboli, vaietaan unohtuiksi, mutta varsinaiset ongelmat jäävät ratkaisematta.

Kun itsemurha peitetään, kuollut jätetään julkisuuden osalta rauhaan ja hiljaiseen lepoon. Näin ei yleensä käy murhien yhteydessä. Media tarraa epäluonnolliseen ja selittämättömään kuolemaan ja pyörittelee sitä toisaalta etsien syyllistä, toisaalta tarjoten kuluttajilleen sensaatioita, toisaalta nostaten levikkiään. Viedessään toisen ihmisen hengen, murhaaja vie samalla tämän oikeuden rauhalliseen kuolemaan.

Yhteisiä nimittäjiä murhan ja itsemurhan välille on vaikea löytää. Kummassakin tapauksessa syyllinen jää usein rankaisematta, murhassa siksi, että hän ei koskaan selviä, itsemurhassa siksi, että ongelmat vaietaan piiloon. Nuoruutta ihannoivassa yhteiskunnassa vanhuus ja kaikki siihen liittyvä on jotakin, mitä ei koskaan mainita. Vanhuuteen yhdistyvä kuolema häilyy taustalla, mutta sitä vältellään. Kuolema tulee luvalliseksi puheenaiheeksi vain ollessaan jotenkin erikoinen ja samalla epätodellisen tuntuinen, silloin, kun se voidaan rinnastaa fiktion. Tavat kuolla ja se, miten asiaa käsitellään vaihtelevat, mutta yksi asia on varma: sen kohtaa väijäämättä.

Henna-Riikka Huovila

Laulavat luistimet

Teksti ja kuvat

Asko Temmes

Aiti vie 6-vuotiaan Minttu-tyttärensä laulutunnille. Minttua potutetaan. Hän haluaisi mieluummin potkia jalkapalloa leikkikentällä kavereitten kanssa. Äiskä kuitenkin on kertonut, että jos Minttu harjoittelee ahkerasti, hän pääsee joskus vielä laulamaan suurelle yleisölle ja hänestä tulee kuuluisa.

Samaan aikaan isä vie 7-vuotiaan Petrin lätkätreeneihin. Petriä potuttaa. Hän olisi mieluummin kotona piirtämässä sarjakuvia ja kuuntelemassa uutta levyä, jonka iskä osti, kun Petri teki kolme maalia samassa pelissä. Iskä kuitenkin on kertonut, että jos Petri treenaa tunnollisesti, hän pääsee pelaamaan änhooällään ja hänen kuvansa painetaan lätkäkorttiin.

Urheilua ja kulttuuria pidetään usein toistensa vastakohtina. Urheilu on fyysistä rehkimistä. Täytyy käydä punttisalilla, tehdä koordinaatioharjoit-

ilmalle esa-pekkasalasia ja mikahäkkisiä. Urheilulla tehtiin pientä kansakuntaa tunnetuksi 50 vuotta sitten, joidenkin mielestä tehdään vieläkin. On helpompaa määritellä maailmanmestari, kuin kapellimestari, joka ainoastaan nauttii suurta arvostusta.

Urheilun ja kulttuurin erot näkyvät myös viestimisessä. Kun joka televisiokanavalta tulee illan aikana useampi lähetys urheilu-uutisille, kulttuuri sai omat uutisensa vasta tänä syksynä. Kerran viikossa.

Kaksikymmentä vuotta myöhemmin. Minttu istuu oopperassa ja nauttii Patrice Bartin Don Quijotesta silmät kiinni ja pää takakenossa. "Minäkin voisin olla tuolla", tuumii Minttu ja nauttii oopperan intohimosta. Matkalla oopperaan Minttu ystävineen oli nähnyt kadulla äänekkäitä urheiluhulluja matkalla

tuksia ja hioa tekniikkaa viimeistä liikettä myöten. Urheilussa näytetään tunteet niin kentällä kuin katsomossa. Riemuitaan, masennutaan, huudetaan ja kiroillaan, itketään ilosta ja itketään surusta.

Kulttuurissa liikutaan enemmän henkisellä tasolla. Käytetään luovuutta muuhunkin kuin ylivoimatilanteiden rakenteluun. Kulttuurissa kilpailua ei viedä huipputasolle. Vai kuka voitaisiin valita öljyväri-maalauksen MM-kisojen oma kuva -sarjan tuomaristoon. Taiteen arvoa ei mitata metreissä ja sekunneissa vaan se syntyy jokaisen omassa päässä. Eri asia on määritellä, että taitoluistelu on urheilua ja baletti kulttuuria.

Suomessa urheilu ja kulttuuri ovat aina olleet hyvin erilaisessa asemassa, vaikka molemmista on riittänyt maa-

viheliäiseen jääkiekko-otteluun. Näkymä oli hirveä ja he yrittivät nopeasti unohtaa tapahtuneen.

Samaan aikaan Petri eläytyy kiihkeään paikalliskamppailuun läheisessä jäähallissa. Tilanne on 2-2, ja kentällä tapahtuu. Petri haukkuu tuomaria nuijaksi puusilmäksi ja istuu takaisin paikalleen päättään puistellen. "Ai perhana jos itse voisi vielä kurvata jäällä. Ja varmasti voisikin, aina maajoukkueessa asti, jos ei vain olisi polvi vääntynyt silloin harjoitusleirillä".

Kotimatalla Petri mietti turhautuneena jäähallilla vietettyjä nuoruusvuosia. Kotonakin odottaa korkea paperipino työasioita seuraavan päivän kokousta varten. Samassa hän ajaa ostarin ohi, jossa 16-vuotiaat junnut juovat pussikaljaa. On keskiviikko. Petri katsoo poikia ja puistelee päätään.

Saatanaa? Kuka tarvitsee Saatanaa? Kuka tarvitsee Saatanaa?

Teksti Esa Lilja

Piirroksat Olli Sulopuisto ja Janne Ikonen

Saatanasta ei millään saa niskalengkkiä. Kirkon mukaan Saatana on Jumalan luoma, mutta ihmisjärkeen mahtuvaa syytä pahan olemassaoloon ei kirkosta irtoa.

Kirkon kapinapapit pitävät Saatanaa epäkinnostavana. Satanisteillaakaan ei tunnu olevan itsensä kippurasarven kanssa mitään tekemistä. Saatana. Paljon melua tyhjistä?

Perkele on pahan ruumiillistuma. Kuvissa sillä on lihaksikas vartalo, sorkkajalat ja päässään sarvet. Pitkän hännän päässä on pieni kolmio. Kädessään Perkeleellä on joku talikontapainen, ja tätä työkaluaan se käyttää siihen, mihin talikkoa yleensäkin käytetään; sonnan lappamiseen. Tässä tapauksessa lanta on se osa ihmiskuntaa, jolla ei taivaaseen ole asiaa. Talikollaan paholainen saatelee ihmisiä helvetin porteilta peremmälle manalaan.

Saatanasta on peräisin kaikki maailman kärsimys. Saatanan vaikutusta ihmisessä on epätoivo, kaikkalainen huoli ja ahdistus. Saatana vie ihmissydämeistä toivon, ilon ja turvallisuuden tunteen. Mutta mistä tämä paha oikein on peräisin ja millä

oikeudella se meitä ihmisiä maan päällä oikein kurittaa?

Kristinuskon oppien mukaan Saatanana on langennut enkeli, joka alun perin majaili taivaassa. Taivaasta Saatanana kuitenkin tuli heitettyksi alas maan päälle, koska se ei ollut kuuliainen Jumalalle. Maan päällä tämä poisotkittu sitten harmissaan järjestää ihmiskunnalle monenlaista kiusaa.

Saatanana ei kuitenkaan ole Jumalaan verrattava mahti, vaan itsekin Jumalan luoma olento. Suhteessa ihmiseen Saatanana on suvereeni, mutta piru toimii kuitenkin aina Jumalan asettamissa rajoissa.

Outoa. Jos Jumala kerran on hyvä, niin miksi Hän sitten on luonut Saatanan? Pi-

ruuttaanko? Kirkko pystyy antamaan mielestään melko tyhjentävän selityksen; Jumala on salattu. Pieni ihminen ei milloinkaan pysty ymmärtämään suuren Jumalansa tekoja. Luther selittää, että vasta Saatanan aiheuttamassa syvimmässä pimeydessä ja epätoivossa ihminen on valmis panemaan kaiken toivonsa yksin Jumalaan ja tajuamaan Jumalan pyhyiden.

Jumala on siis salattu, Hänen olemustaan ei voi ymmärtää, eikä asiaa siten edes kannata pohtia. Salattu. Siihen on vaikea lisätä enää mitään, mutta ei tuo vastaus kovin tyydyttävä ole. Tahallaanko Jumala meitä täällä kiduttaa? Onko kärsiminen jokin itseisarvo? Eihän Saatanaa välttämättä tarvitsisi olla olemassa.

Gustave Dorén: Jeesusta kiusaa perkele

Pastori Antti Kylliäinen julkaisi vuonna 1997 teoksen ”Kaikki pääsevät taivaaseen”. Kylliäinen esittää kirjassaan kirkon oppien vastaisia käsityksiä kristinuskon perimmäisistä käsityksistä. Kylliäinen kiistää helvetin olemassaolon ja moittii kirkkoa siitä, että kristilliset opit eivät juuri tarjoa lohtua sellaisille ihmisille, jotka ovat joutuneet elämässään umpikujaan. Kirja aiheutti ilmestyessään melkoisen kohun.

Mielenkiintoista. Löytyisikö kapinalliselta Kylliäiseltä näkemystä tai selitystä pahaan?

Kirjansa esipuheessa Kylliäinen kirjoittaa näin: ”Onko Jumala todella se armon ja rakkauden Jumala, jota kristinuskon periaatteessa julistaa? Vai onko hän pikumainen sadisti ja ihmisistä piittaamaton tyranni, niin kuin kristilliset kirkot rivien välissä antavat ymmärtää?” Kylliäisen kirjaa lukiessa selviää kuitenkin, että kapinapappi ei ole laisinkaan kiinnostunut vastapuolesta, eli Pirusta itsestään. Kylliäinen tyytyy toteamaan, ”..etten pidä ajatusta persoonallisesta pahasta sen enempää kiinnostavana kuin millään tavalla tarpeellisenä...”. Kylliäisen mielestä pahuus onkin vain seuraus inhimillisestä vajavuudesta, eikä minkään Saatanan vaikutusta.

Mikä pettymys. Perkele ei oikein tunnu kiehtovan ketään.

Satanistien sentään luulisi olevan kiinnostuneita Saatanasta. Turha luulo. Satanismin filosofiaa on hahmoteltu

amerikkalaisen Anton Szandor Laveyn kirjoituksissa. Hänen teoksistaan voi löytää ohjeita satanistien ajatteluun.

Laveyn ajatuksista käy hyvin pian selväksi, että satanistit eivät usko Saatanan sen enempää kuin Jumalaankaan. Satanisti on itse oma jumalansa, ja satanistit pyrkivätkin vain korostamaan yksilönvapautta ja hylkäämään kaikki ajatukset ihmisten yhdenvertaisuudesta. Satanistien tavoitteena on kehittyä herra-ihmisiksi, joilla on voimaa ja kovuutta. Church of Satanin tiedonannossa liikkeen todetaan olevan ”raaka elitismin ja sosiaalisen darwinismin muoto”. Satanismi-terminä on valittu ainoastaan sen vuoksi, että sen symboliikka ja sanan herättämät tunteet ovat länsimaisille ihmisille jo entuudestaan tuttuja.

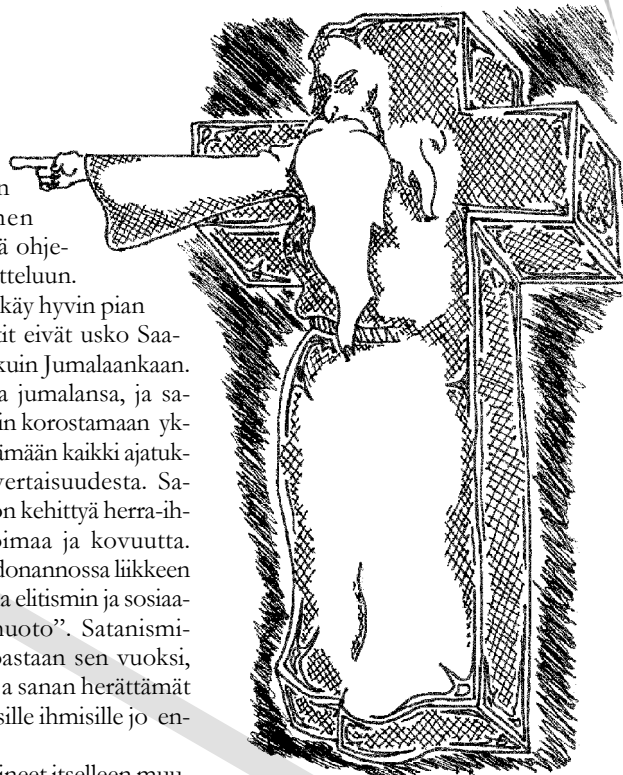
Satanistit ovat keksineet itselleen muurin, jonka suojissa he voivat rauhassa olla itsekkäitä. Ei siis mitään tekemistä vihtaousun itsensä kanssa.

Saatananpalvojilla taas ei ole satanismin kanssa mitään yhteistä. Saatananpalvojen seurakunta on sekalainen, ja ääripäät saavat sen suurimman julkisuuden. Sekopäisimmät murhaavat raa’asti ihmisiä Saatanan nimissä. Toisen ääripään muodostavat ne tavalliset kakarat, jotka känripäissään käyvät potkimassa hautakiviä nurin. Siinä toiminnassa ei muuta saatanallista ole kuin tekijöiden tyhmyys.

Kirkon mielestä Saatanana ei ole Jumalan vastavoima, vaan vitsaus, jonka Jumala jostain merkillisestä syystä sallii. Satanistitkaan eivät oikein ole tekemisissä Saatanan kanssa, käyttävät vain hyväkseen kaverin pahaa mainetta. Saatananpalvojista taas ei oikein ota selvää.

Paholainen touhuaa maan päällä omiaan, mutta vain sen verran ja niin kauan, kuin Jumala sen sallii. Kuka siis tarvitsee Saatanaa?

Hyvä kirosana se ainakin on. Perkele. Ymmärtävät ulkomailakin.

Juice Leskinen näkee Jumalan ja Saatanan tasavertaisina kilpakumppaneina.

*Jumala ja Saatanan/
yhteisessä unessa/
toisistansa mittaa ottaa/
toinen potkii, toinen mottaa/
Heille hartautta harjoittamme
aina huolella/
Siksi heistä kumpikin
on meidän puolella!*

*Jumala ja Saatanan/
tuhansissa habmoissa/
meidän leikkipaikoillamme/
vaatii kuuliaisuuttamme/
Vuorotellen tappiolla/
vuorotellen voitolla/
Eikä kumpainenkaan
pärjää meistä loitolla!*

Juice Leskinen:
Virsi

P&C
Johanna Kustannus
Grand Slam 1997

Mustavalkoinen

elämä

Teksti ja kuvat
Asko Temmes

Vanhassa sadussa kuningas halusi tavata valtakuntansa onnellisimman ihmisen, joka laajojen etsintöjen jälkeen osoittautui köyhäksi mieheksi, jolla ei ollut edes paitaa päällään. Kuningas haetutti miehen luokseen ja lahjoitti tälle paidan ja tarpeellisia tavaroita, sekä antoi työpaikan hiovissaan.

Naabo on pieni kylä Pohjois-Sambiassa eteläisessä Afrikassa. Parinsadan ihmisen kylässä jokaisella perheellä on omia istutuksia ja viljelmiä, joiden sadosta riittää ruokaa neljäksi kuukaudeksi. Tämän jälkeen nähdään nälkää.

”Ihmiset keräävät myös sieniä, marjoja ja toukkia. Puiden juuria käytetään lääkkeenä moneen sairauteen. Metsästäystä ei alueella ole harjoitettu enää pitkään aikaan, sillä kaikki eläimet lähiympäristöstä on kaadettu jo kauan sitten. Viimeiset eläimen jalanjäljet nähtiin vuonna 1992”, kyläläiset kertovat.

Puut, kivet ja vesi koetaan kaikki elintärkeinä luonnonvaroina, joita hyödynnetään jokapäiväisessä arkielämässä.

Parhaillaan kyläläiset rakentavat myös uutta koulua ja sitä myöten mahdollisesti parempaa tulevaisuutta. Kattoa ei ole vara rakentaa, vaan se on valmistettava heinistä.

Sambian hallitukselta Naabo ei ole saanut avustusta koskaan - pyynnöistä huolimatta. Virkamiehet parkkeeravat kalliita maastoautojaan mieluummin pääkaupungin keskustassa, sen sijaan että likaisivat niitä vaikeakulkuisilla sivuteillä.

Läheisessä Kunda Lumwanshyan kylässä asiat ovat hieman paremmin. Kylässä toimii uusi koulurakennus, jonka luokkahuoneet täyttyvät tyytyväisistä oppilaista. Sana ”koulupakko” on vieras käsite, sillä jokainen oppilas tietää olevansa

äärimmäisen onnekas saadessaan oppia lukemaan ja laskemaan.

Kylän ihmisistä suurin osa on lapsia, jotka ovat vanhempien elämän tärkein asia ja turva vanhuudelle. Tulevasta sukupolvesta moni kuitenkin pitää parempana vaihtoehtona yhtä hyvin ravittua lasta, kuin kahta aliravittua.

Vaikka monella kylän lapsella ei ole puhtaita ja ehjiä vaatteita, ruoasta puhumattakaan, jaksavat he hymyillä. Illalla kyläläiset kokoontuvat suuren nuotion ääreen tanssimaan ja laulamaan. Joukossa ei ole ainuttakaan ilonpilajaa, vaan kaikki osallistuvat ja kaikilla on hauskaa.

Rytmiikkään bongorummut korvaavat äänentoistolaitteet ja se riittää. Yhteisön henki on vahva. Heillä on toisensa.

Suomea pidetään hyvinvointivaltiona, tai on ainakin totuttu pitämään. Myös Suomessa on herätty köyhyyskeskusteluun, johon havahduttiin kylläkin vasta suurtyöttömyyden tuomien leipäjonojen ja optiojärjestelyjen jälkeen. Sananlaskuja lottovoitosta ei ole veistely enää vuosiin, vaikka Naabossa asuvalle lapselle Suomeen pääseminen voisi olla seitsemän oikein ja lisänumerot. Vai olisiko?

Depressio on yksi suomalaisten yleisimpiä kansantauteja. Jopa joka toinen suomalainen kärsii jossain elämänsä vaiheessa masennuksesta, joka vaatisi hoitoa. Depression ehkäisyyn suositellaan liikuntaa, terveellistä ruokavaliota ja ihmisuhteiden ylläpitämistä perheenjäseniin, sukulaisiin ja ystäviin.

Kaikkiin tämä ei auta, sillä sadattuhannet suomalaiset syövät masennuslääkkeitä, jotta elämä olisi edes jotenkin siedettävää. Kaikille onnellisuuspilleritkään eivät riitä. Suomen itsemurhatilastot ovat synkimmästä päästä koko maailmassa.

Masennus on lisääntynyt hyvinvointivaltioissa 1800-luvulta lähtien tähän päivään. Jotkut tutkijat sanovat, että masennus on geeneissä periytyvää, joku taas syyttää synkkää ilmastoa. Kolmas sanoo, että tieto lisää tuskaa. Aikana, jolloin tietoa on tarjolla enemmän kuin koskaan, ihmiset ovat masentuneempia

kuin kertaakaan aikaisemmin. Kansalaisjärjestöt ja aktivistit tuovat esiin maailman epäkohtia, uutiset herkuttelevat mieluiten onnettomuuksilla.

Moni ihminen tuntee itsensä hyödyttömäksi, jos ei saa tehdä mielekästä työtä, tai työtä ollenkaan. Kun geenijalostettu ruoka haetaan muovikelmussa kaupasta ja lämmitetään mikroaaltouunissa, voidaan sanoa, että ravinnonhankinta on tullut kehityksensä huipulle. Joku taas voisi väittää, että ihminen on vieraantunut elämän peruselementeistä lopullisesti.

Kun asiat ovat hyvin, koetaan elämä tylsäksi. Arkipäivän sankareita ei enää ole. Elämään haetaan sisältöä äärimmäisyyksien kautta ja pysäyttäviä kokemuksia halutaan hinnalla millä hyvänsä.

“Mielemme ovat turmeltuneet samassa mitassa mitä taiteet ja tieteet ovat kehittyneet”

Naabossa ihmiset eivät tarvitse extreme -harrastuksia. Jokapäiväisessä hengissä selviämisessä on extremeä tarpeeksi.

Ranskassa 1700-luvulla vaikuttanut filosofi Jean-Jacques Rousseau vastusti kirjoituksissaan kärkevästi tieteellistä kehitystä ja kulttuuria. Hänen mielestään ihmisen kuuluisi palata takaisin luontoon.

“Mielemme ovat turmeltuneet samassa mitassa mitä taiteet ja tieteet ovat kehittyneet”, Rousseau julisti. Hänen mielestään kaiken pahan alku oli se ihminen, joka pystytti ensimmäisen aitauksen ja ilmoitti maatilkun omakseen. Toinen vakava virhe oli Rousseau mukaan savimajan rakenta-

minen. Oli syntynyt arvoesine.

Kun ihmisen tarpeet lisääntyvät, ei yksilö enää selviä omin voimin. Väite on kestänyt aikaa hyvin, vaikka individualismi on kasvanut, eivätkä ihmiset enää ole fyysisesti toistensa kanssa tekemisissä kuin harvoin. Pahimpana kaikesta Rousseau pitää kuitenkin ihmisten täydellisuuden tavoittelua.

“Ihminen eroaa eläimistä, koska hänellä on vapaa tahto ja kyky täydellistyä, mikä on raastanut ihmisen pois alkuperäisestä tilastaan, jossa hän olisi voinut viettää rauhaisia ja viattomia päiviä. Juuri nämä kyvyt, aiheuttamalla hänen tietonsa ja virheensä, paheensa ja hyveensä, puhjeta kuintoon läpi vuosisatojen, tekee hänestä ennen pitkää itsensä ja luonnon tyrannin”.

Ja koska sadut päättyvät aina onnellisesti, päästi kuningas miehen palaamaan kotiinsa ja elämään onnellisena elämänsä loppuun saakka.

Ihminen äänten vankina

Teksti ja kuvat

Noora Alho

Maailma on täynnä ääniä, joita joudumme tahtomattamme kuuntelemaan. Jatkuva melu heikentää kuulon lisäksi keskittymiskykyä ja tekee olon väsyneeksi ja

hermostuneeksi. Joskus toivoisi kuulevansa äänteen sekamelskan sijaan vain omat ajatuksensa. Hiljaisuuden etsinnän voi aloittaa vaikkapa osallistumalla retriittiin.

Melu on korvan pahin vihollinen. Äkillinen räjähtävä ääni saattaa repäistä tärykalvon rikki tai vaurioittaa muuten väli- ja sisäkorvaa. Myös vähemmän voimakas, mutta pitkäkestoinen melu altistaa kuulovamman synnylle. Esimerkiksi diskoissa ja konserteissa melutaso nousee yleensä yli sataan desibeliin, kun kuulovamman riskirajana pidetään 85 desibeliä. Melulle altistumisen jälkeen monet kiinnittävät huomiota epämiellyttävään korvien soimiseen, tinnitukseen. Vaikka tinnitus häviääkin useimmiten nopeasti, se on hälytysmerkki siitä, että kuulo tulee pitkällä aikavälillä huononemaan.

Meluisassa ympäristössä ihmisten on

vaikea kommunikoida keskenään. Muita melun vaikutuksia ovat keskittymis- ja suorituskyvyn heikkeneminen sekä stressioireet, kuten päänsärky, väsymys ja hermostuneisuus. Myös uni ja rentoutuminen häiriintyvät.

Eriyisesti työpaikoilla melun psyykkiset vaikutukset voivat olla kohtalokkaita. Melu heikentää työtehoa ja saa työntekijät tekemään helposti virheitä, joista koituu pahimmillaan yrityksille melkoisia tappioita. Lisäksi melu peittää alleen muita ääniä, mikä lisää yhdessä suorituskyvyn herpaantumisen kanssa tapaturmien mahdollisuutta. Melu saattaa vaikuttaa niin ikään työpaikan ilmapiiriin.

Jatkuva hälinä tekee tutkimusten mukaan ihmiset ärtyneiksi, välinpitämättömiksi ja työkeiksi. Tällöin ei välttämättä ajatella, miltä omat tekemiset ja sanomiset toisesta tuntuvat.

Melkein missä tahansa työssä voi kokea haitallista melua. Jo tietokoneiden ja ilmastointijärjestelmien huminakin ärsyttää herkkää kuuloa. Joissakin ammateissa melulle herkistyminen on poikkeuksellisen voimakasta.

Jyväskylän Medivire Työterveyspalveluiden työterveyslääkäri Jouko Mölsä kertoo melun kannalta riskialttuiden työpaikkojen lisääntyneen vuosien varrella.

– Ennen pahimpia ympäristöjä olivat

lähinnä tehtaat ja konepajat, nyt melulle altistuvat entistä enemmän myös musiikkialan työntekijät.

Melulla saattaa joissakin tapauksissa olla työntekoon positiivisiakin vaikutuksia. Esimerkiksi taustamusiikki virkistää yksitoikkoista puuhailua, ja lievä melu-
alustus voi hetkellisesti valpastuttaa väsyneen työntekijän. Rutiinitehtäviä vaimat äänet haittaavat harvoin.

Jouko Mölsän mukaan perinnöllisillä tekijöillä on osuutensa kuulovamman syntyyn. Melun aiheuttaman häiriön kokeminenkin on yksilöllistä. Sama ääni-
ärsytys voi yhden mielestä olla erittäin häiritsevää melua, toinen pitää sitä merkityksettömänä äänenä ja kolmas ehkä jopa nauttii siitä. Ne ihmiset, joilla on taipumusta stressiin, reagoivat usein muita voimakkaammin myös meluun.

Vaikka ihminen työssään sietäisikin meluärsyksiä, vapaa-aikanaan hän saattaa ärsyntyä äänistä helpommin. Tämä johtuu siitä, että vapaa-ajalla ihminen katsoo olevansa oikeutettu lepoon ja hiljaisuuteen. Silloin naapurin koiran haukunta tai railakkaat kotijuhlat nostavat hel-

posti adrenaliinitason korkealle.

Hiljaista paikkaa on nykyaikana kuitenkin vaikea löytää, varsinkin jos asuu keskellä kaupunkia. Joillakin onnellisilla on pakopaikkanaan kesämökki järven tai meren rannalla, toiset lähtevät koiran kanssa metsän siimekseen kävelemään. Juuri luonto edustaa monille tasapainottavaa hiljaisuutta. Tuulen, veden ja lintujen äänet ovat korville kuin kaunista musiikkia.

Vuime vuosina hiljaisuuden etsintä on herättänyt maassamme eloon myös ikivanhan retriittiperinteen. Retriittisana tulee latinankielisestä verbistä retrahō ja tarkoittaa sivuun tai syrjään vetäytymistä. Retriiteissä pieni ryhmä viettää muutaman vuorokauden ohjatussa hiljaisuudessa, jossa saa nukkua pois uni-
velkojaan, liikkua luonnossa, kuunnella musiikkia ja tulla syömään valmiiseen pöytään. Osanottajat eivät puhu keskenään, mutta voivat varata ohjaajalta ajan keskustelua varten. Ihmiset eivät myöskään katso televisiota, kuuntele radiota tai lue sanomalehtiä. Kännykät ja työkirjat on niin ikään jätettävä kotiin.

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymässä työskentelevä rovasti Sisko Raitis on vetänyt retriittejä jo 12 vuotta. Turun kaupungin työntekijöitä hän on opastanut hiljentymään muutaman vuoden ajan. Raittiin mukaan kiinnostus hiljaisuuteen nousee esiin tiettyinä murroskausina.

– Tällä hetkellä melua ja kiirettä on joka puolella, eikä ihmisillä ole aikaa ajatella, katsoa ja kuunnella. Yleinen uupumus ja yhteiskunnan väsymys vaivaavat, hän pohtii.

Raittiin mielestä retriittiin osallistuminen toimii ennaltaehkäisyinä esimerkiksi työuupumukselle. Kriisitilanteessa, kuten burnoutiin sairastuneena tai läheisen ihmisen kuoltua, retriittiin ei pitäisi tulla. Silloin on tärkeämpää selvittää ensin asioita puhumalla. Järjestäjästä riippuen retriitit voivat olla joko uskonnollis-sävytteisiä tai täysin maallisia. Seurakunnan tilaisuuksissakin hartaushetkiin osallistuminen on vapaaehtoista.

– Jos uskaltaa mennä ristiäisiin, uskaltaa tulla tännekin, Raitis vakuuttaa.

Että olisi tilaa hengittää

Teksti Tiina Kolunsarka

Kuvat Asko Temmes ja Tiina Kolunsarka

*Yksi hengittää vapaasti suurkaupungin vilkskeessä,
toinen vain maaseudun avaran taivaan alla.
Makuasioita, mutta jokaisella pitäisi olla vapaus
valita asuinpaikkansa itse.*

*Nyt työpaikan sijainti sanelee yhä useammalle
myös oman kodin sijainnin, ja työtön välinputoaja
puolestaan on surkeassa jamassa asuinpaikastaan
riippumatta.*

Kaupungissa ihmiset eivät aina tunne edes naapureitaan, mutta se ei Merja Varista harmita.

– Suurkaupungista puuttuu sellainen negatiivinen sosiaalinen kontrolli, joka on tavallista pienellä paikkakunnalla. Kun naapurit eivät tunne toisiaan, he eivät puutu toistensa asioihin, vaan jokainen saa elää omalla tavallaan.

Pohjoisesta Keski-Suomesta Pihtiputaalta kotoisin oleva Merja tietää mistä puhuu. Pienellä paikkakunnalla toisten asi-at tiedetään joskus kiusallisenkin hyvin.

– Palvelut ovat Helsingissä aivan omaa luokkaansa. Kaikki, mitä Suomesta voi ylipäänsä kuvitella saavansa, on tarjolla pääkaupunkiseudulla. Kulttuuri, urhei-

lu, lääkärit... kaikki!

Merja muutti Helsinkiin heti lukion jälkeen ja on asunut pääkaupunkiseudulla tauotta lähes 15 vuotta. Nyt hän on harmikseen joutunut muuttamaan tilapäisesti Vaasaan opiskelun vuoksi. Paluu Helsinkiin hämmöittää kuitenkin lähitulevaisuudessa. Työmahdollisuuksiaan tuleva ekonomi pitää siellä ehdottomasti parhaina.

– Ei Vaasassa voi pidemmän päälle ajatella asuvansa, sillä onhan tämä vain tällainen pikkukaupunki.

Pääkaupungin kulttuuritarjonta on Merjalle tärkeää, vaikka hän ei varsinaisen kulttuuripalveluiden suurkulut-

taja olekaan. Samanhenkinen ystäväpiiri asuu myös pääkaupunkiseudulla, mikä lisää viihtymistä. Suuressa kaupungissa on joka asiassa aina useampia vaihtoehtoja. Töihin voi mennä junalla, bussilla tai metrolla, aina ei tarvitse käydä samoissa kaupoissa, eikä tarvitse törmätä samoihin naamoihin joka päivä. Merjaa kiehtoo myös Helsingin kansainvälisyys: venäjää ja ruotsia kuulee puhuttavan päivittäin.

Vaikka pääkaupunki on sinkkuna elävälle Merjalle nyt se ainoa oikea vaihtoehto, hän voisi kuvitella asuvansa myös maaseudulla.

– Jos olisi suuri perhe, niin voisin asua maallakin, jossain Uudellamaalla.

Virta vie taas

”Mä lähden stadiin, vaihdetaan maise-
maa...”, lauloi Lasse Mårtensson
letkeästi joskus kultaisella 70-luvulla.
Silloin väki muutti työn perässä stadiin ja
Ruotsiin asti, mutta sama viisu on yhä
ajankohtainen. Muuttokuormat vyöryvät
syrjäseuduilta Ouluun, Tampereelle ja
pääkaupunkiseudulle.

Ennusteiden mukaan esimerkiksi Kainuu
menettää seuraavan kolmen vuo-
sikymmenen aikana noin neljänneksen
väestöstään, Lappi, Pohjois-Karjala ja
Etelä-Savo kukin vajaan viidenneksen.
Kurjimmista kunnista väki vähenee lähes
puoleen. Väestö keskittyy selvimmin
muutamaan suurimpiin kaupunkeihin, ja
keskittyminen on jopa voimakkaampaa
kuin 1970-luvulta näihin päiviin.

Järjellä ajatellen liikehdinnästä on järki
kaukana. Pohjoisessa tyhjiilleen jääneitä
asuntoja moukaroidaan maan tasalle,
etelässä taas asutuspula nostaa vuokrat
ja asuntojen hinnat tavallisten ihmisten
ulottumattomiin. Syrjäkylien kouluja
lakkautetaan oppilaspulan vuoksi, kun
taas pääkaupunkiseudulla huono-onni-

simmat koululaiset saavat oppinsa parak-
kihökkeleissä.

Työttömyyden vitsaus ei ole hellittänyt
otettaan maaseudusta, vaikka taloudessa
on viime vuosina mennytkin lujaa. Var-
sinkin akateemisten ihmisten on vaikea
löytää syrjäseuduilta koulutusta vastaavaa
työtä, mutta ei sekatyömiehen hanttihom-
miakaan viljalti ole. Toimettomuus ajaa
monet turvautumaan pullon henkeen.
Paremmat työmahdollisuudet vetävät kär-
päsaperin tavoin nuoria ja koulutettuja
kaupunkeihin.

Vuolas muuttovirta on poikunut ongelmia
putken molemmissa päissä. Kaupungissa
eläminen maksaa hunajaa, ja väliinputoa-
jat elävät toimeentulotuella köyhyysrajan
tuntumassa. Huumeiden käyttö ja siihen
liittyvät rikokset lisääntyvät ja aiheuttavat
ahdistusta ja turvattomuutta. Köyhyys ja
syrjäytyneisyys eivät ole enää pelkästään
maaseutumaisten alueiden ominaisuuksia,
vaan ne liittyvät myös kaupunkeihin.
Enää ei olekaan olennaista asuuko maal-
la vai kaupungissa vaan se, kuuluuko me-
nestyjiin vai häviäjiin. Asetelma on pelot-
tavalla tavalla muuttunut.

”En mistään hin-
nasta muuttaisi
enää täältä pois.
Seuraava osoite
on sitten
kirkkomaa.”

– Täällä ihmisillä on sentään vielä aikaa
toisilleen, eikä tarvitse jonottaa virastois-
sa asioidessaan.

Susanne pitää monipuolisia harrastus-
mahdollisuuksia maaseudun valtti-
na. Nehän on perinteisesti nähty kau-
punkiasumisen parhaina puolina. Asia
riippuneekin enemmän siitä, mitä har-
rastaa ja pitää tärkeänä. Susannen piha-
piirissä on tilaa hevosille, lampaille, koi-
rille ja kissoille, eikä syrjäkylällä tarvitse
peukaloitaa pyöritellä.

– 24 tuntia vuorokaudessa ei tahdo
millään riittää kaikkeen.

”Suurkaupungista puut-
tuu sellainen negatiivinen
sosiaalinen kontrolli, joka
on tavallista pienellä
paikkakunnalla.”

Kaupunkielämä on tähän saakka tun-
nut Merjan mielestä suhteellisen tur-
valliselta, mutta hän näkee tulevaisuudes-
sa myös uhkaavia piirteitä.

Hän pelkää, että turvattomuus lisään-
tyy yhteiskunnan kahtiajaon myötä.

– Jos tuloerot kasvavat tätä vauhtia ja
köyhälistö lisääntyy, se lisää varmasti huu-
merikollisuutta ja yleistä epäjärjestystä.
Tule sellaisia ihmisiä, joita mitkään yhtei-
set pelisäännöt eivät enää koske ja se on
pelottavaa.

Sairaanhoidtaja Susanne Hämäläinen
asuu entisellä maatilalla Rapakkojen

kylässä Kiuruvedellä. Perheeseen kuuluu
hänen lisäksi metsänhoitajamies ja
neljä lasta. Susannelle maaseutu merkit-
see ennen kaikkea tilaa ja omaa rauhaa.

– Meidän elämäntyyli ei vaan sovi kau-
punkiin, vaikka ehkä ammatin ja koulu-
tuksen perusteella pärjäisimme sielläkin.
Meillä on loppujen lopuksi aika vanhan-
aikaiset arvotkin.

Kaupunkiympäristön hyvät puolet
Susanne toki myöntää.

– Minusta on kiva käydä joskus shop-
pailemassa suuressa kauppakeskuksessa,
mutta en todellakaan tarvitse sitä päivit-
täiseen elämään!

Mahdollinen maallemuuttaja

Jospa muuttaisinkin maalle! Johan tämä kaupunkiasuminen on tullut tutuksi. Maalla olisi oma rauha, paljon tilaa ja kuulisi lintujenkin laulut. Kaupunkiin tietysti jäisivät monet haasteelliset työmahdollisuudet, mutta maalla saisi järjestää työpaikan itselleen aivan itse, ja mikä sen haastavampaa.

Maalla ei tarvitsisi tuhlaata aikaa joutavien saippuasarjojen katseluun, kun sähkökatkojen vuoksi televisio olisi alituisen pimeänä. Jännitystä elämässä riittäisi toki muutenkin. Karhuvaaran takia kyyditsisin lapset keväisin maasturilla koulun ovelle asti. Tiemäärärahojen puutteessa kynnöspelloiksi rapautuneet syrjätiet vaatisivat reilun menopelin. Traktori olisi ehkä turhan hidras, vaikka verkkainen elämänrytmi maalle toki sopiikin. Julkinen liikennehän olisi syrjäkylillä jo aikaa sitten vetänyt viimeisen henkäyksensä. Talvisin teitä ei tietenkään säästösyistä aurattaisi kuin kerran viikossa, joten moottorikelkka voisi myös olla järkihankinta. Aika kalliiksi tuo maalla liikennöinti tulisi, mutta pitäisi sitten pysytellä enemmän kotinurkilla.

Palvelutaso ei tietenkään vastaisi kaupunkiolosuhteita, mutta onhan pakastimetkin keksitty. Jos hankkisi tarpeeksi monta, voisi kaupunkireissulla ostaa parin viikon ruuat kerralla. Sähkökatkoja varten pitäisi hankkia aggregaatti, joka pelastaisi monesta pulasta. Onneksi on sentään kännykät, niin ei häittäisi, vaikka puhelinlinjat olisivatkin joskus poikki.

Terveyspalveluita ei aina olisi saatavilla heti kiireellisimpään tarpeeseen. Lapsemi syntyisi ambulanssissa keskellä korpisuoraa, kun sadan kilometrin päähän sairaalaan ei ehdittäisi ajoissa. Mutta hyvä että ehtisi meille asti edes se ambulanssi. Kun sitten mummoikäisenä saisin sydänkohtauksen, se koituisi kohtalokseni, kun ambulanssi juuttuisi matkalla lumikinokseen. Eihän Medi-Heliä ole tarkoitettu maalaismummojen virvoittamiseen. Joutavat kuollakin, kun vanhusten hoitoa on muutenkin niin vaikea köyhissä kunnissa järjestää. Muuttaisinkohan maalle? Harkitsen asiaa.

Maaseudulta lähtöisin oleva Susanne on aiemmin ehtinyt asua useassakin kaupungissa, Helsingissäkin kahdesti. Voisiko hän vielä ajatella asuvansa kaupungissa?

– En mistään hinnasta muuttaisi enää täältä pois. Seuraava osoite on sitten kirkkomaan. Kaupungin ruuhkaan ja kiireeseen en missään nimessä halua takaisin.

Käytännön ihmisenä hän arvioi myös, että suuren perheen linkustannukset karkaisivat pääkaupunkiseudulla helposti käsistä.

Susanne pitää maaseutua turvallisenä paikkana asua. Tulevaisuuden pelottavimpina uhkatekijöinä hän pitää ihmisten syrjäytymistä ja päihdeongelmia, jotka usein seuraavat kouluttamattomia.

– Nuorten on hankittava koulutus muualta ja ne jotka eivät opiskele, jäävät vähän hunningolle.

Työssään Kiuruveden terveyskeskuksen ylihoitajana hän näkee karun todellisuuden, mutta on silti tulevaisuuden suhteen optimistinen.

– Vaikka vauvoja yhä syntyy täälläkin, vanhusten määrä lisääntyy ja väki ikääntyy vauhdilla. Mutta ei me täällä silti vielä luovuteta.

Toimitus

Etti Kantola

Vastuuntuntoinen päätoimittaja, joka rakastaa työtään niin paljon, että nukkuu yönsä lehti kainalossa. Positiivinen pilkunviilaaja ja vahva vallankäyttäjä. Osaa antaa kannustavaakin kritiikkiä.

Asko Temmes

Valokuvaustaitoinen ja luova urheilutoimittaja. Ainoa lajissaan? Photoshop-taitaja ja vastuuntuntoinen kuvaaja, joka ahkeroi kameroineen monta viikkoa. Kilahteli skannatessaan kolmannen kerran samoja kuvia.

Iikka Taavitsainen

Ylenpalttisen uuttera Mr. PageMaker, jota kiehtoo tuonpuoleinen. Toimituksen vastuuntunto, ei ehtinyt taittoviikolla edes ruokakauppaan. Yksi yöihmisistä. Apua saa aina, kun pyytää.

Marianna Simo

Pieni ja sinnikäs. Tarinoitsija, jolla on sana ja kynä hallussaan. Kapinoi, mutta taipuu viisaana myös kompromisseihin. Vakaa luonne säilyy jopa yön pikkutunneilla.

Noora Alho

Tyylitajuinen taiteilija, joka tietää yksinkertaisen olevan kaunista. Puhuu vähän ja asiaa. Voi luottaa, sillä pitää sen, minkä lupaa.

Tiina Kolunsarka

Kurssin seniori, järjen ääni, luonnonystävä. Luotettava tekijä, joka hoitaa hommat sovitusti ja ajallaan. Pohdiskeli ansiokkaasti elämän menoa kaupungissa ja maaseudulla.

Henna-Riikka Huovila

Tehopakkaus, joka ehtii moneen paikkaan. Yksi porukan kolmesta typografiataitajasta, jolla ideoita riittää.

Esa Lilja

Keskusteli yöllä PageMakerin kanssa, mikä pelotti muita. Luulee, ettei osaa, mutta osaa kuitenkin. Armoitettu humoristi.

Minna Kurki

Trenditietoinen kynäilijä, joka ei häpeile tarttua hömppään. Rakastaa vauhtia ja väriä. Lukijan kaveri. Nauraa ja natkuttaa vuorovartein.

